

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Role a význam Ústřední hudby Armády České republiky v současné
společnosti**

**The role and significance of the Central Music of the Army of the Czech
Republic in contemporary society**

Ondřej Hyněš

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Selčanová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: B D-HV

Odevzdáním této bakalářské práce na téma **Role a význam Ústřední hudby Armády České republiky v současné společnosti** potvrzují, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzují, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 13. 4. 2023

.....

Rád bych poděkoval Mgr. Zuzaně Selčanové, Ph.D. za cenné rady, vstřícnost a pochopení. Chtěl bych také poděkovat podplukovníku Jaroslavu Šípovi, veliteli a šéfdirigentovi ÚH AČR a všem respondentům za jejich čas a ochotu při poskytování rozhovorů. Speciální poděkování patří paní Radce Novobilské, pracovníci knihovny Vojenského historického ústavu Praha, za pomoc při heuristice. V neposlední řadě děkuji mým blízkým za podporu během celého studia.

ABSTRAKT

Bakalářská práce zkoumá činnost **Ústřední hudby Armády České republiky** (dále jen **ÚH AČR**), která jako jedna z mála vojenských hudebních těles na našem území ustála postupnou redukcí mnoha vojenských souborů po převratu v roce 1989. Cílem práce je zmapovat činnost **ÚH AČR** od roku 2010 do současnosti. Teoretická část práce se zabývá obsazením daného orchestru, s důrazem na repertoár a samotnou hudební produkci. Praktická část sleduje prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru cestu několika vybraných členů **ÚH AČR**, na které se stávají řádnými členy tohoto hudebního tělesa.

KLÍČOVÁ SLOVA

armáda, vojenská hudba, tradice

ABSTRACT

This bachelor thesis examines the activities of the **Central Music of the Army of the Czech Republic (CM ACR)** which as one of the few military music ensembles in the Czech Republic withstood the gradual reduction of many military ensembles after the coup in 1989. The aim of the thesis is to map the activities of the **CM ACR** from 2010 to the present. The theoretical part of the thesis deals with the composition of the orchestra, with emphasis on the repertoire and the musical production itself. The practical part follows, through a halfstructured interview and the journey of a few selected members of the **CM ACR** to become full members of this musical ensemble.

KEYWORDS

army, military music, tradition

Obsah

Úvod	7
Teoretická část	8
1. Vojenská hudba jako součást české kultury.....	9
1.1 Stručné dějiny vojenské hudby v českých zemích.....	9
1.2 Významná vojenská hudební tělesa v českých zemích	14
1.2.1. Hudby pěších pluků	14
1.2.2. Hudba 1. praporu vládního vojska.....	15
1.2.3. Divizní a posádkové hudby.....	16
1.2.4. Hudba Hradní stráže a Hudba Hradní stráže a policie České republiky.....	17
1.2.5. Vojenská hudba Olomouc.....	18
2. Ústřední hudba Armády České republiky.....	19
2.1 Vznik a vývoj ÚH AČR.....	19
2.2 Současný stav ÚH AČR.....	21
2.2.1. Struktura a organizace ÚH AČR	22
2.2.2. Nástrojové obsazení hlavního orchestru a dalších sestav	25
2.2.3. Repertoár a účinkování	32
Praktická část.....	35
3. Cesta vojenského muzikanta.....	37
3.1 Motivace, příprava a podmínky přijetí do ÚH AČR	37
3.2 Vojenský muzikant jako zaměstnanec ÚH AČR.....	41
3.3 Význam a budoucnost ÚH AČR z pohledu jejích členů	43
Závěr	46
Seznam použitých informačních zdrojů	49
Seznam příloh.....	51

Úvod

Hudba a armáda k sobě neodmyslitelně patří. V českých zemích má vojenská hudba velkou tradici a nepochybně se stala součástí českého kulturního dědictví. Vždyť čeští skladatelé, autoři pochodů a polek, které jsou základem repertoáru vojenských hudeb, byli a dodnes jsou obdivováni a uznáváni na celém světě. České vojenské hudby dlouhodobě sklízí úspěchy na mezinárodních festivalech a přehlídkách a jsou zvány na koncerty do mnoha evropských zemí, ale i do USA a Kanady.

Ačkoliv česká vojenská hudba prošla velmi intenzivním a zajímavým vývojem, který do jisté míry odrážel celospolečenský vývoj, nezaujala příliš mnoho badatelů. Existuje tedy poměrně málo zdrojů, které zachycují vývoj a zejména současnost české vojenské hudby.

V dobách největšího rozmachu působily v naší zemi desítky vojenských hudeb. Po roce 1990 postupně docházelo k jejich redukci, která vyvrcholila v roce 2009, kdy zůstaly v České republice pouze dvě vojenské hudby. V této době byly názory na další vývoj velmi skeptické, zdálo se, že dojde k úplnému zániku tradice české vojenské hudby. Obě dvě zachovaná tělesa však ukázala velkou životaschopnost, plně si uchovala respekt z minulosti a zdá se, že v armádě i ve společnosti mají své pevné místo.

Jedním z těchto těles je ÚH AČR, která svou novodobou historii píše od roku 1993. Předkládaná bakalářská práce se snaží zjistit, jakou roli a jaký význam má tahle instituce v současné společnosti.

V úvodní teoretické části je stručně představena historie a vývoj české vojenské hudby. Další část se již věnuje samotné ÚH AČR, jejímu vzniku, vývoji a zejména současnému stavu. V práci je popsána struktura, organizace, jednotlivé složky, nástrojové obsazení, repertoár a také služební a koncertní činnost.

Praktická část je zaměřena na přiblížení fungování této instituce prostřednictvím jejích současných členů. Na základě rozhovorů i vlastních poznatků získaných z opakovaných návštěv pracoviště ÚH AČR je nastíněna cesta vojenského muzikanta, příslušníka ÚH AČR.

Celá práce je doplněna malou anketou mezi veřejností zaměřenou na vnímání významu ÚH AČR.

Teoretická část

Teoretická část je zaměřena na první dva cíle práce: zmapovat činnost ÚH AČR a popsat toto hudební těleso, jeho nástrojové obsazení, repertoár a interpretační činnost. Vzhledem k tomu, že se jedná o cíle popisné, jsou zpracovány v této části práce.

Nejdříve je stručně popsána historie a vývoj vojenské hudby v českých zemích, který předcházel vzniku ÚH AČR. Další část se věnuje již samotné ÚH AČR, jejímu vývoji a zejména současnosti.

1. Vojenská hudba jako součást české kultury

Vojenská hudba je hudební těleso určené pro potřeby armády, financované z armádního rozpočtu. Skládá se z vojáků – hudebníků, má jasnou strukturu a organizaci podle určitých pravidel. Může být využita i k civilním účelům za předpokladu svolení armády.¹ Takto stroze je definována a vnímána současná vojenská hudba. V uplynulých dvou i více staletích však byla vojenská hudba velmi významnou součástí kultury společnosti. Vojenské kapely přinášely hudbu do měst a obcí, spolupracovaly s místními spolky, inspirovaly lidové hudebníky ke vzniku kapel v obcích. Vojenští muzikanti také často působili jako učitelé hudby a organizátoři kulturního života.² *„Naprostá většina zakladatelů a členů dechovek v Čechách a na Moravě prošla orchestrální praxí u vojenských muzik a do nového prostředí si přinesla nejen technickou zručnost ve hře na nástroj, repertoár, ale vůbec představu o kvalitním obrazu dechové muziky, ať již malého, nebo kompletního dechového obsazení.“*³

V následující podkapitole bude nastíněn vývoj vojenské hudby v českých zemích, který byl poměrně dynamický. Je nepochybné, že česká vojenská hudba získala světový věhlas, který trvá dosud, ačkoliv po roce 1990 došlo k fatální redukci vojenských hudebních těles.

1.1 Stručné dějiny vojenské hudby v českých zemích

Hudba patří k lidské společnosti od nepaměti. Nejpřirozenějším a nejstarším hudebním nástrojem je lidský hlas, ale již pravěcí lidé vyráběli primitivní hudební nástroje, kterými lidský hlas doprovázeli nebo se ho těmito nástroji snažili nahradit. Nástroje vyráběli z kostí, kamene, dřeva nebo kůže zvířat. Mezi nejstarší hudební nástroje pravděpodobně patří idiofony, což byly chrastidla, škrabky a nástroje vydávající pískavý zvuk a taktéž lidské tělo (dupání, tleskání, údery dlaní o stehna), aerofony, např. flauty z trstiny, zvířecí rohy a chordofony - luk jako předchůdce hudebních nástrojů. Doba bronzová vytvořila základní

¹ BÍLEK, Jiří. 2018. *Sedm desetiletí s Ústřední hudbou Armády České republiky: tóny, které zná celý svět*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-760-9, s. 6.

² BAJGAROVÁ, Jitka, ed. 2007. *Vojenská hudba v kultuře a historii českých zemí: [sborník ze stejnojmenné mezinárodní konference konané 28.-30. dubna 2005 v Praze]*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky. ISBN 978-80-87112-00-7, s. 9.

³ Tamtéž, s. 140 (autor příspěvku Lubomír Tyllner).

prototypy trubky, lesního rohu a pozounu. V době železné potom vznikaly základní prototypy pro vznik drnkacích hudebních nástrojů (harfa, lyra, loutna).⁴ Bílek (2018) uvádí, že tyto pravěké hudební nástroje, především píšťaly a bubny, sloužily k magickým obřadům a předávání loveckých signálů. Později se staly výzvou k boji a signálem k útoku.⁵ Ve starověku se již cíleně propojovala hudba s vojskem, neboť, jak uvádí Bílek (2018), zvuk hudebních nástrojů měl významný vliv na organizovanost vojska i psychologický dopad na nepřítele. Řekové i Římané vytvářeli skupiny trubačů na trubky a rohy. Hudební nástroje orientálních národů, zejména trubky, píšťaly, bubny, kotle a činely taktéž významně ovlivnily vývoj vojenské hudby.⁶

Na naše území si Slované nejspíše přinesli podobné nástroje. Bílek (2018) uvádí, že poprvé se o hudebních nástrojích na našem území zmiňuje Kosmas, který ve své kronice píše o uvádění knížete Břetislava II. na stolec, přičemž na cestě jej provázeli chlapani a dívky hrající na píšťaly a bubínky. Hudba se postupně začala využívat jako doprovod zpěvu, při slavnostních příležitostech a také jako doprovod k tanci. To zcela zavrhlí Husité, kteří naopak hudbu používali výhradně jako součást boje. Jejich válečné chorály, z nichž nejznámější je chorál Ktož sú boží bojovníci, dokázaly zahnat nepřátelské vojsko na útěk. Zpěv doprovázely hudební nástroje, většinou však jen jednotlivě jako signály. Potřeba zesílení zvuku vedla ke skupinovému hraní, což se stalo základem pozdější vojenské hudby.⁷

Kapusta (1974) uvádí, že vojenské kapely jako organizované vojenské instituce vznikly v době třicetileté války, kdy hudba řídila pohyb vojska. Tehdy vznikla výrazná hudební forma – pochod. Přemíru bicích nástrojů ve vojenské hudbě postupně vytlačovaly dechové nástroje.⁸

Kapusta (1974) dále uvádí, že v rakousko-uherské armádě měl každý pěší pluk již svou hudbu, v českých zemích jich např. v roce 1904 bylo 22. Tyto hudební soubory však neměly jen vojenský účel, ale zejména v průběhu 19. stol. začaly získávat na popularitě i mezi civilním obyvatelstvem. Kapely začaly vystupovat na veřejnosti, konaly se koncerty, průvody, vystoupení při zvláštních příležitostech, účinkovaly na plesech a podobně. Zvlášt'

⁴ Lidové píšťaly [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://vyrobahudebnichnastroju.cz/historie-lidovych-nastroju-2>

⁵ BÍLEK, Jiří. 2018. *Sedm desetiletí s Ústřední hudbou Armády České republiky: tóny, které zná celý svět*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-760-9, s. 8.

⁶ Tamtéž, s. 9.

⁷ Tamtéž, s. 12.

⁸ KAPUSTA, Jan. 1974. *Dechové kapely, pochod a František Kmoch*. Praha: Supraphon, s. 20.

významné bylo přehrávání národních písní, nejčastěji v podobě směsí. Se stoupajícím tlakem na národní vědomí se však stávalo pro vojenské kapely problematické zařazovat vlastenecké skladby, neboť bylo nepřipustné zavdat podnět k reakci politického rázu. Přece jen armáda byla rakousko-uherskou státní institucí zřízenou k ochraně státních zájmů. Tím však vojenské kapely dávaly podnět ke vzniku dechových kapel občanských, ve kterých nacházeli své významné místo vojenští vysloužilci, ze kterých se stávali nejen kvalitní hráči těchto kapel nebo přímo kapelníci, ale často i učitelé hry na hudební, zejména dechové nástroje.⁹

V době vypuknutí 1. světové války vyhrávaly vojenské kapely při odchodu vojáků na frontu, mnohé kapely na frontu odjely, aby se vzápětí vracely ve zbědovaném stavu. V závěru války již byl počet vojenských kapel omezen a hudebníci dosloužili v zákopech jako nosiči zraněných.¹⁰ Bílek, Hodík, Pešek (2008) uvádějí, že vojenské hudby vznikaly také u československých legií v Rusku, Francii a Itálii. Prakticky každý útvar měl svoji kapelu. Ty byly složeny z hudebníků působících v těchto jednotkách, kteří mnohdy neměli větší ambice, než hrát v době volna pro své kamarády.

„Poněvadž v plucích zřizovaných v Rusku za války nebylo pluk. hudby, žádá 5. pluk, aby bylo úředně povoleno udržování hudby, dokazujíc, že tato byla zřízena bez výloh pro erár již při zformování pluku, neboť nástroje si částečně vojáci přivezli sebou z táborů, částečně byly pořízeny z darů. Poněvadž Čechové jsou národem milujícím hudbu, může míti tato velký význam pro duch pluku...“ (žádost 5. čs. Střeleckého pluku na Rusi z května 1917)¹¹

Po vzniku Československé republiky bylo rozhodnuto o zřízení hudeb u vojenských posádek ve 43 městech. Na ministerstvu národní obrany byl také zřízen inspektorát posádkových hudeb. Po reorganizaci armády v roce 1920 byly posádkové hudby zrušeny, resp. přiděleny pěším plukům. Významným činem bylo též zřízení vojenské hudební školy

⁹ KAPUSTA, Jan. 1974. *Dechové kapely, pochod a František Kmoch*. Praha: Supraphon.

¹⁰ HOLÝ, Miroslav a Oldřich KOUDELKA. 1990. *Svět tleská Ústřední hudbě*. Praha: Naše vojsko. ISBN 80-06-0122-8, s. 13.

¹¹ BÍLEK, J., M. HODÍK a B. PEŠEK. 2008. *Vojenské fanfáry nad Vltavou: od hudeb císařských pluků k Posádkové hudbě Praha: příběh vojenské hudby v Praze*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-447-9, s. 45.

v roce 1923 v Praze.¹² U jejího zrodu stál dlouholetý inspektor vojenských hudeb Prokop Oberthor.¹³

V době mezi válkami začala vznikat nová generace vojenských kapelníků, zvyšovala se profesionalita vojenských hudebníků, orchestry zvládaly i velmi náročná díla českých i světových klasiků.¹⁴ Vojenská hudba v této době významně působila na kulturně společenský život nového státu. Bajgarová (2007) popisuje několik funkcí, které vojenská hudba v této době ve společnosti plnila. V první řadě to byla funkce státně a kulturně reprezentační, ale významný byl též vliv vojenské hudby na kulturu společnosti. V tomto smyslu plnila funkce kulturně a hudebně vzdělávací a národně uvědomovací. Významné bylo, že se vojenská hudba stala součástí městského koncertního života a v podstatě každodenního společenského života, zvláště pak lázní. Ve výčtu funkcí nesmí chybět funkce národnostně smiřovací.¹⁵

Po okupaci Československa nacisté československou armádu zrušili a bylo postaveno vládní vojsko pod patronátem německé branné moci. Mnozí hudebníci vstoupili do vládního vojska za účelem existenčního zajištění. Nutno podotknout, že praporeční hudby měly vysokou interpretační úroveň.¹⁶ V Praze například vznikla hudba 1. praporu, která odstartovala svým koncertem v prosinci 1939 v pražské Lucerně činnost hudeb vládního vojska. Jejich účinkování však naráželo na odpor okupační moci, neboť mělo potenciál protiněmeckých demonstrací. Koncerty německých kapel totiž česká veřejnost ignorovala, i když důvodem nebylo jen vyjádření odporu k okupantům, ale také nevalná úroveň těchto kapel.¹⁷ „*Hodnota hudeb vládního vojska se všeobecně oceňuje. Veřejné vystoupení hudeb*

¹² HOLÝ, Miroslav a Oldřich KOUDELKA. 1990. *Svět tleská Ústřední hudbě*. Praha: Naše vojsko. ISBN 80-06-0122-8, s. 16.

¹³ BAJGAROVÁ, Jitka, ed. 2007. *Vojenská hudba v kultuře a historii českých zemí: [sborník ze stejnojmenné mezinárodní konference konané 28.-30. dubna 2005 v Praze]*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky. ISBN 978-80-87112-00-7, s. 363.

¹⁴ BÍLEK, Jiří. 2018. *Sedm desetiletí s Ústřední hudbou Armády České republiky: tóny, které zná celý svět*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-760-9, s. 66.

¹⁵ Významnou roli sehrály vojenské kapely v pohraničí s převahou německého nebo maďarského obyvatelstva, kde často jiné kultury nebylo. Nastudování českých titulů bylo pro české obyvatelstvo velkým povzbuzením. Zdroj: BAJGAROVÁ, Jitka, ed. 2007. *Vojenská hudba v kultuře a historii českých zemí: [sborník ze stejnojmenné mezinárodní konference konané 28.-30. dubna 2005 v Praze]*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky. ISBN 978-80-87112-00-7, s. 363 – 385.

¹⁶ HOLÝ, Miroslav a Oldřich KOUDELKA. 1990. *Svět tleská Ústřední hudbě*. Praha: Naše vojsko. ISBN 80-06-0122-8, s. 16 – 17.

¹⁷ BÍLEK, J., M. HODÍK a B. PEŠEK. 2008. *Vojenské fanfáry nad Vltavou: od hudeb císařských pluků k Posádkové hudbě Praha: příběh vojenské hudby v Praze*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-447-9, s. 66.

je nutno spíše brzditi, poněvadž často vyvolává nežádoucí projevy, které by mohly rušit klid v tak vážné době válečné.“ (Pokyn říšského zmocněnce branné moci ze září 1939)¹⁸

Po skončení války začaly být spolu s armádou obnovovány i vojenské hudby. Nejdříve se vytvořilo 16 divizních hudeb spolu s Posádkovou hudbou Praha a hudbou Tankového sboru v Olomouci. Následovala spousta dalších změn, zejména po roce 1948, kdy se armáda začala budovat podle vzoru Sovětské armády.¹⁹ Poslední velká reorganizace hudeb v armádě přišla v roce 1963, kdy se snížil podíl hudebního doprovodu pochodujících vojsk, a do popředí vystupovala koncertní činnost. Po této reorganizaci bylo v armádě 23 vojenských hudeb.²⁰

Po roce 1990 začala další éra změn, zejména redukce vojenských hudeb, resp. celé armády. Postupně byly rušeny divizní a posádkové hudby, jako např. Klatovy, Kroměříž, Plzeň, Písek, Slaný, Havlíčkův Brod a mnohé další.

V souvislosti se zánikem federálního státu a jeho armády byly od počátku roku 1993 převedeny slovenské posádkové hudby do složení nově vzniklé Armády Slovenské republiky. Součástí Armády České republiky se naopak staly posádkové hudby Brno, České Budějovice, Hradec Králové, Karlovy Vary, Litoměřice, Olomouc, Praha, Tábor a Vyškov, společně s Ústřední hudbou Československé armády Praha.

V následujících letech proces redukce vojenských hudeb pokračoval a byl spojen se snižováním početních stavů celé armády. Na sklonku roku 1994 svoji činnost ukončila hudba v Českých Budějovicích, v červenci 1997 byly zrušeny hudby v Litoměřicích a Vyškově. V roce 2003 zanikly hudby v Brně a Karlových Varech, v červnu 2008 Posádková hudba Praha, v září 2009 hudby v Táboře a Hradci Králové. Zachovány tak zůstaly pouze dvě vojenské hudby – Ústřední hudba Armády České republiky a Vojenská hudba Olomouc.²¹ Kromě toho existuje ještě Hudba Hradní stráže, která je součástí Hradní stráže, což je specifický útvar ozbrojených sil České republiky, který je přímo podřízen náčelníkovi Vojenské kanceláře prezidenta republiky a také Hudba Hradní stráže a Policie České republiky, která spadá do resortu Ministerstva vnitra České republiky.

¹⁸ Tamtéž, s. 67.

¹⁹ BÍLEK, Jiří. 2018. *Sedm desetiletí s Ústřední hudbou Armády České republiky: tóny, které zná celý svět*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-760-9, s. 92.

²⁰ Tamtéž, s. 105.

²¹ MINAŘÍK, Pavel. Vojenské hudby čs. armády po roce 1945. In: *Československá armáda*. [online]. 22.10.2017 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://armada.vojenstvi.cz/povalecna/studie-a-materialy/vojenske-hudby-cs-armady-po-roce-1945.htm>

Specifickým tělesem, které má tradici již od roku 1954 a zůstalo zachováno dodnes, je Vojenský umělecký soubor Ondráš. Jedná se o profesionální umělecké těleso zřizované Ministerstvem obrany ČR se sídlem v Brně. Tvoří jej orchestr lidových nástrojů, taneční skupina a dívčí sbor. Prostřednictvím hudby, zpěvu a tance představuje divákům umělecky stylizovaný folklór nejen domácích regionů Čech, Moravy a Slezska, ale také příbuzných regionů střeoevropských a východoevropských (např. Slovensko, Maďarsko, Ukrajinu či Rumunsko). Příležitostně účinkuje i s oběma stávajícími vojenskými hudbami.²²

1.2 Významná vojenská hudební tělesa v českých zemích

Jak je popsáno v předcházející podkapitole, v průběhu času vznikalo a zase zanikalo mnoho vojenských hudebních těles. Změny v organizaci a postavení vojenských hudeb v systému armády byly často odrazem politických a společenských událostí. Stejně tak se měnil účel jejich činnosti od ryze vojenského, kdy vojenské kapely působily přímo u bojujících jednotek až po „mírový“, kdy zejména koncertovaly a působily na společenských akcích. V následujícím textu budou představena vybraná vojenská hudební tělesa, která reprezentovala a některá dosud reprezentují vynikající kvalitu české vojenské hudby od druhé poloviny 19. století, kdy se vojenská hudba stávala fenoménem sloužícím nejen armádě, až do současnosti.

1.2.1 Hudby pěších pluků

Pěšímu pluku číslo 28, který vznikl na konci května 1698, se říkalo „Pražské děti“, to proto, že byl doplňován z Prahy a okolí. Sídlil v kasárnách na Klárově. Hudba tohoto pluku byla založena v roce 1713, původně ji tvořil plukovní bubeník, polní pištec a devět hudebníků. Později se zde vystřídala řada významných kapelníků své doby a soubor byl považován za jednu z nejlepších kapel v Rakousko-uherské monarchii. Koncertovala v Rudolfinu, na Žofině a dalších místech, oblíbil si ji i Antonín Dvořák, který si od ní nechával přehrávat některé své skladby.²³

²² Vojenský umělecký soubor Ondráš. [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.vusondras.cz/>

²³ BÍLEK, J., M. HODÍK a B. PEŠEK. 2008. *Vojenské fanfáry nad Vltavou: od hudeb císařských pluků k Posádkové hudbě Praha: příběh vojenské hudby v Praze*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-447-9, s. 24 – 25.

Nejstarším plukem v habsburské monarchii, který se zformoval již v roce 1621, byl 11. pěší pluk. Zejména od roku 1865, kdy se kapelníkem hudby 11. pěšího pluku stal Karel Komzák starší, se utvořilo vynikající těleso, které působilo několik dalších desetiletí.²⁴

Dalším známým tělesem byl 35. pěší pluk, který se nejčastěji pohyboval v Plzni, i když v určitou dobu měl posádku i v Praze. Jeho hudba byla velmi oblíbená, ačkoliv nepatřila ke špičce.²⁵ Dodnes si lidé zpívají píseň „Pětaticátníci“, kterou složil Karel Hašler, jenž u tohoto pluku v mládí sloužil.

Z dalších plukovních kapel, které byly známé buď tím, že měly vynikající kvalitu nebo velkou popularitu, je žádoucí zmínit alespoň tato tělesa: hudba 73. pěšího pluku (Karlovarsko, Chebsko, Tachovsko), hudba 88. pěšího pluku (Berounsko, Rakovnicko, Rokycansko), hudba 91. pěšího pluku (České Budějovice), hudba 102. pěšího pluku (Benešovsko, Příbramsko, Sedlčansko).²⁶ Na Moravě byly například významné hudby 71. a později 8. pěšího pluku v Brně, se kterými spolupracoval Leoš Janáček.²⁷

1.2.2. Hudba 1. praporu vládního vojska

Jednalo se o soubor, který vznikl a udržel se v době Protektorátu Čechy a Morava. Měl 33 hudebníků a kapelníka. Činnost orchestru však byla značně omezená, protože podle nařízení okupačních orgánů nesměla hudba doprovázet pochodující vojenské jednotky, které doprovázel pouze trubač. Provozovala tedy spíše koncertní činnost, která však narážela na německý odpor. Na konci války se hudebníci zapojili do Pražského povstání, hudba 1. praporu pak byla mezi obránci Trojského mostu. Po válce se hudba 1. praporu stala hudbou Posádkového velitelství Velká Praha, a pokračovala tak ve své činnosti. V roce 1950 se stala základem pro nově vytvořenou Ústřední hudbu československé armády.²⁸ V roce 1963 se však Posádková hudba Praha opět osamostatnila (jako 2. skupina Ústřední hudby

²⁴ Tamtéž, s. 30.

²⁵ Tamtéž, s. 32.

²⁶ BÍLEK, J., M. HODÍK a B. PEŠEK. 2008. *Vojenské fanfáry nad Vltavou: od hudeb císařských pluků k Posádkové hudbě Praha: příběh vojenské hudby v Praze*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-447-9, s. 24 – 39.

²⁷ BÍLEK, J. 2018. *Sedm desetiletí s Ústřední hudbou Armády České republiky: tóny, které zná celý svět*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-760-9, s. 37.

²⁸ BÍLEK, J., M. HODÍK a B. PEŠEK. 2008. *Vojenské fanfáry nad Vltavou: od hudeb císařských pluků k Posádkové hudbě Praha: příběh vojenské hudby v Praze*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-447-9, s. 66 – 76.

Československé lidové armády). Poskytovala slavnostní hudební doprovod oficiálních akcí v Praze, vystupovala pro veřejnost, nahrávala v rozhlasu i televizi, natáčela gramofonové desky. Podílela se též na hudební výchově mládeže.²⁹ Posádková hudba Praha zůstala aktivní i po roce 1989, kdy se stala součástí Vojenské hudby Ministerstva obrany České republiky a od roku 2004 do roku 2008, kdy byla zrušena, působila v rámci Posádkového velitelství Praha. Patřila ke špičkovým tělesům reprezentujícím nejen armádu, ale i celou Českou republiku.³⁰

1.2.3. Divizní a posádkové hudby

Po 2. světové válce došlo k mnoha organizačním změnám ve struktuře vojenských hudeb. Významná reorganizace proběhla v roce 1963, tyto změny víceméně vydržely až do roku 1989. Vlivem zvýšené motorizace se snížil podíl hudebního doprovodu pochodujících vojsk a do popředí začala vystupovat koncertní činnost, což vyžadovalo početní posílení hudeb a jejich jiné vnitřní složení. Začaly se vytvářet nové posádkové hudby, např. v Příbrami a Táboře, u některých již existujících se zvýšil počet hráčů, jako např. v Brně a Trenčíně. K zabezpečení úkolů na teritoriu severočeského kraje vznikla Posádková hudba v Litoměřicích, takže nebylo nutno vysílat jiné hudby na velkou vzdálenost. Po ukončení organizačních změn v armádě působilo celkem 23 hudeb, z toho 11 divizních (Slaný, Milovice, Karlovy Vary, Plzeň, Klatovy, České Budějovice, Písek, Havlíčkův Brod, Kroměříž, Olomouc, Prešov), 9 posádkových (Praha, Příbram, Tábor, Brno, Trenčín, Bratislava, Hradec Králové, Banská Bystrica, Litoměřice), jedna brigádní (Prostějov), jedna u vojenské školy (Vyškov) a Ústřední hudba československé armády. V dalších obdobích docházelo k úpravám, které byly většinou spojeny s organizačními změnami velitelství, u kterých se jednotlivé hudby nacházely. Na konci 80. let se u 24 vojenských hudeb předpokládalo zařazení 945 vojáků.

²⁹ Tamtéž, s. 86 – 89.

³⁰ Vojenský historický ústav Praha. *Historie a současnost vojenské hudby*. [online]. Vojenský historický ústav Praha, ©2020 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.vhu.cz/historie-a-soucasnost-vojenske-hudby/>

Další vývoj vojenských hudeb významně ovlivnily společenské změny po listopadu 1989, spojené s postupným snižováním početních stavů armády.³¹ Takhle postupně všechny vojenské hudby zanikly, zachovaly se pouze dvě – ÚH AČR a Vojenská hudba Olomouc.

1.2.4. Hudba Hradní stráže a Hudba Hradní stráže a Policie České republiky

Nejedná se o omyl, ale skutečně o dvě různá hudební tělesa. Prvním je Hudba Hradní stráže, která je součástí Hradní stráže, což je specifický útvar ozbrojených sil České republiky, který je přímo podřízen náčelníkovi Vojenské kanceláře prezidenta republiky a druhým je Hudba Hradní stráže a Policie České republiky, která spadá do resortu Ministerstva vnitra České republiky. Lze však konstatovat, že vycházejí ze společné historie a jejich současná činnost se prolíná.

Historie se začala psát v září 1945, kdy vznikla z vybraných hudebníků protektorátního vládního vojska Hudba Hradní stráže. Na přelomu 40. a 50. let 20. stol. byla považována za jeden z nejlepších orchestrů na světě. Přesto byla v roce 1952 zrušena a nahrazena Ústřední hudbou Ministerstva vnitra.

V roce 1990 došlo k navázání na tuhle historii. Nejdříve byla při Hradní stráži zřízena fanfárová skupina složená z vojáků základní služby, od roku 1993 byla posilována i vojáky z povolání a v roce 1997 již vzniká Fanfárový orchestr Hradní stráže a následně Hudba Hradní stráže.³² Fanfárový orchestr Hradní stráže, jak se někdy stále nazývá, je zřizován vojenskou kanceláří prezidenta republiky. Hudebně zabezpečuje veškeré protokolární akty v přímé souvislosti s výkony pravomocí prezidenta republiky. Podílí se na přípravě a hudebně zabezpečuje pietní akty na území České republiky. Organizuje a zabezpečuje činnost malých žesťových souborů, fanfárových skupin a tanečního orchestru. Provádí sezónní hudební produkci při otevírání Jižních a Královských zahrad Pražského hradu. Zabezpečuje hudební produkci při bohoslužbách a jiných aktech pořádaných duchovní službou AČR.³³

³¹ MINAŘÍK, Pavel. Vojenské hudby čs. armády po roce 1945. In: *Československá armáda*. [online]. 22.10.2017 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://armada.vojenvstvi.cz/povalecna/studie-a-materialy/vojenske-hudby-cs-armady-po-roce-1945.htm>

³² Historie a současnost vojenské hudby. *Vojenský historický ústav Praha*. [online]. Vojenský historický ústav Praha, ©2020 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.vhu.cz/historie-a-soucasnost-vojenske-hudby/>

³³ Hradní stráž. [online]. Ministerstvo obrany, ©2004-2014 [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://hrad.army.cz/o-nas>

Vedle toho vzniklo větší těleso, které nese název Hudba hradní stráže a Policie České republiky, spadající do resortu ministerstva vnitra. Název vyjadřuje široký záběr tohoto tělesa. Podílí se na zajištění hudebního doprovodu při státních ceremoniích na Pražském hradě, jako např. státních návštěv čelních představitelů zemí pozvaných prezidentem republiky, nástupních audiencí velvyslanců, doprovází slavnostní protokolární okamžiky při Řádových dnech ve Vladislavském i Španělském sále Pražského hradu, působí i v dalších reprezentačních prostorách Pražského hradu, včetně katedrály Svatého Víta, účastní se též řady protokolárních i pietních aktů na zámku v Lánech. V rámci Policie České republiky se podílí na hudebním zajištění významných akcí pořádaných Ministerstvem vnitra ČR a Policií České republiky, spolupracuje se všemi složkami Integrovaného záchranného systému, zvláště s Hasičským záchranným sborem ČR.³⁴

1.2.5. Vojenská hudba Olomouc

Vojenská hudba Olomouc má dlouhou historii, neboť v 18. století bylo město Olomouc pevností se stálou posádkou. Po vzniku Československa zde působila hudba pěšího pluku č. 54 a po roce 1945 začal orchestr psát svou novodobou historii jako hudba 4. pěšího pluku. V roce 1953 prošla další významnou reorganizací, kdy část hudebníků odešla k útvaru do Šumperka.³⁵

Přesto vojenská hudba v Olomouci zůstala zachována a dnes je to vynikající těleso, které čítá 46 hudebníků a 2 dirigenty. Všichni hudebníci jsou absolventy vojenské nebo jiné konzervatoře, případně hudebních akademií, což se odráží v kvalitě i náročnosti repertoáru. Do své koncertní činnosti zařazuje bohatě tvorbu moravských autorů (Miloš Machek, Mojmír Zedník, František Maňas, Jiří Volf). Hlavním posláním orchestru je plnění úkolů, které vyplývají z potřeb armády a také koncertní činnost pro širokou veřejnost, včetně účinkování v zahraničí. Důležitá je též výchovná práce s mládeží zejména v teritoriu severní Moravy.³⁶

³⁴ Policie České republiky. *Hudba Hradní stráže a Policie České republiky* [online]. Policie ČR, ©2023 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/hudba-hradni-straze-a-policie-ceske-republiky.aspx>

³⁵ Historie a současnost vojenské hudby. *Vojenský historický ústav Praha*. [online]. Vojenský historický ústav Praha, ©2020 [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.vhu.cz/historie-a-soucasnost-vojenske-hudby/>

³⁶ Vojenská hudba Olomouc. [online]. Ministerstvo obrany, ©2004 - 2014 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://vholomouc.army.cz/vojenska-hudba-olomouc-0>

2. Ústřední hudba Armády České republiky

Následující text je zaměřen již na samotnou ÚH AČR, její vznik a vývoj a zejména současnost. Je popsána personální struktura, zařazení ÚH AČR v systému armády, nástrojové obsazení jednotlivých sestav, repertoár a účinkování.

2.1 Vznik a vývoj ÚH AČR

V předchozím textu byl stručně popsán vývoj vojenské hudby v českých zemích, který byl značně dynamický, s velkým množstvím reorganizací, tak, jak si to žádaly potřeby té které doby. „Po roce 1948 prošly vojenské hudby čs. armády řadou změn a peripetií a nejrůznější experimenty ohrožovaly často jejich samotnou existenci. Utajování názvů útvarů a jejich dislokace vedlo k přetrhání tradičních vztahů mezi obyvatelstvem a armádou a hudby zapadly až na výjimky do anonymity.“³⁷

ÚH AČR byla zřízena k 1. prosinci 1950. Základem se stala Posádková hudba Praha, která byla doplněna hudebníky z jiných vojenských hudeb. Nově vzniklé těleso bylo samostatnou jednotkou v rámci 80. pěšího praporu „Pražského povstání“ a mělo 120 členů. Velitelem byl ustanoven štábní kapitán Jindřich Praveček.

Vznikem ÚH AČR byl završen skoro dvoustletý vývoj české (vojenské) dechové hudby a představoval jedinečnou a v historii českých vojenských hudeb vůbec první opravdovou příležitost k naplnění těch nejvyšších uměleckých představ, tedy vytvořit profesionální koncertní dechový orchestr, který by byl schopen na vysoké umělecké úrovni prezentovat nejširší domácí i zahraniční veřejnosti klenoty české i světové hudby, přičemž by zároveň potvrdil historicky výjimečné postavení českého vojenského hudebníka - umělce, který po dlouhá desetiletí spoluutvářel a předurčoval vývoj evropské a světové vojenské hudby.³⁸

³⁷ BÍLEK, J., M. HODÍK a B. PEŠEK. 2008. *Vojenské fanfáry nad Vltavou: od hudeb císařských pluků k Posádkové hudbě Praha: příběh vojenské hudby v Praze*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-447-9, s. 84.

³⁸ Ústřední hudba Armády České republiky. [online]. Ministerstvo obrany, ©2004-2014 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://ustrednihudba.army.cz/z-historie-orchestr>

Zpočátku nově vzniklé těleso řešilo mnoho problémů – od nedostatku kvalitních hudebníků po materiální a ubytovací problémy. Postupně se vše zlepšovalo, například byla zřízena technická skupina, která zajišťovala opravy hudebních nástrojů.³⁹

Od roku 1953 došlo rozdělení na tři skupiny, které mohly vystupovat samostatně, nebo společně, což kladlo na hudebníky velké nároky. Celkem zde totiž hrálo na 180 hudebníků, čímž se tento orchestr stal největším vojenským dechovým orchestrem v historii.⁴⁰

V polovině 50. let začal orchestr používat název Ústřední hudba Československé lidové armády. Její koncertní činnost byla nejdříve vnitrostátní. První koncert se odehrál v dnešním Vinohradském divadle (tehdy to bylo Divadlo československé armády), účinkovala také na pravidelných nedělních odpoledních koncertech ve Valdštejnské zahradě (které se překvapivě nesetkaly se zájmem). Největší úspěch v počátku svého působení sklízela s interpretací Slovanských tanců Antonína Dvořáka, jejichž první souborné provedení představila na zámku v Sychrově.⁴¹

V roce 1956 vyrazil orchestr na své první zahraniční koncerty, konkrétně do tehdejší NDR, kde sklídl nečekaný úspěch. Od roku 1960 účinkovala ÚH pravidelně na oslavách listu Neuse Detschland, kde v monstr-koncertech vystupovala společně s hudbami SSSR, Polska a NDR.⁴²

Velký úspěch zaznamenala ÚH v roce 1958, když účinkovala na světové výstavě EXPO v Bruselu. Na koncerty tam přišlo až 12 000 posluchačů a na závěr osmidenního koncertování udělil orchestru generální komisař světové výstavy medaili Královny matky a dirigentům Zlatou medaili EXPO 1958 za jejich vynikající vystoupení. Od té doby se kapela těšila velkému respektu a měla otevřené dveře do světa.⁴³

V květnu 1963 došlo k významné reorganizaci, resp. rozdělení ÚH. Z 1. skupiny vznikla nová Ústřední hudba Československé lidové armády, která měla 92 členů. Z 2. skupiny byla vytvořena samostatná Posádková hudba Praha s 63 hudebníky,

³⁹ BÍLEK, Jirí. 2018. *Sedm desetiletí s Ústřední hudbou Armády České republiky: tóny, které zná celý svět*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-760-9, s. 124.

⁴⁰ Tamtéž, s. 129.

⁴¹ BÍLEK, Jirí. 2018. *Sedm desetiletí s Ústřední hudbou Armády České republiky: tóny, které zná celý svět*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-760-9, s. 125.

⁴² Tamtéž, s. 129.

⁴³ Tamtéž, s. 134.

kteří zajišťovali hudební doprovod oficiálních akcí v Praze, jako např. pietní akty, vítání zahraničních delegací apod. Samotná ÚH se tak mohla soustředit na koncertní a reprezentační činnost a stala se prvním profesionálním vojenským orchestrem, který tvořili téměř výhradně sólisté a od roku 1970 také tři zpěváci, kteří byli zařazeni jako umělečtí pracovníci orchestru.⁴⁴

V 70. letech ÚH jen upevňovala své postavení špičkového orchestru, které mělo obrovské renomé jak u nás, tak v zahraničí. Novinkou se staly tzv. showprogramy, tedy programy s pohybem, které se objevovaly v kapelách západních zemí. V roce 1974 byl poprvé představen showprogram ÚH na festivalu v Bernu a rovnou s ním zvítězila. Velmi úspěšná byla též na řadě koncertů ve Švýcarsku a dalších zemích, zdaleka ne jen těch z východního bloku.⁴⁵

V 80. letech v podstatě pokračovala činnost ÚH ve znamení domácích i zahraničních úspěchů. V rámci orchestru začaly též vznikat menší skupiny, např. soubor Veselá kapela, který vystupoval v moravských krojích.⁴⁶ Orchester vystupoval na prestižních festivalech, jako např. ve švédském Strängnäs, na Klotenských hudebních dnech ve Švýcarsku, ve francouzském Saumur, koncertoval ve Philharmonic Hall v Liverpoolu, v londýnském Westminsteru, na přehlídkách v Maďarsku, Německu a dalších zemích. Svou tvorbu zaznamenával i na řadě zvukových nosičů.⁴⁷

2.2 Současný stav ÚH AČR

Současný název získala bývalá Ústřední hudba československé lidové armády (a od roku 1990 jen Ústřední hudba československé armády) v roce 1993, tedy se vznikem samostatné České republiky a její armády. V letech 2004 – 2008 docházelo ještě k mnoha organizačním změnám souvisejícím s redukcí vojenských hudeb. Tyto změny vyvrcholily v roce 2009, kdy v Armádě České republiky zůstala jen dvě hudební tělesa a to ÚH AČR a Vojenská hudba Olomouc. Tento stav trvá dodnes.⁴⁸

⁴⁴ BÍLEK, Jiří. 2018. *Sedm desetiletí s Ústřední hudbou Armády České republiky: tóny, které zná celý svět*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-760-9, s. 138.

⁴⁵ Tamtéž, s. 146.

⁴⁶ Tamtéž, s. 152.

⁴⁷ Tamtéž, s. 156 – 161.

⁴⁸ Tamtéž, s. 164.

ÚH AČR je vrcholným reprezentativním vojenským hudebním tělesem určeným k propagaci a reprezentaci dobrého jména AČR na veřejnosti, jakož i k prezentaci české kultury v oblasti koncertní dechové hudby, české národní hudby a těch nejvyspělejších tradic české vojenské dechové hudby doma i v zahraničí.

Jejím hlavním úkolem je zabezpečit hudební části všech typů služebních akcí a koncertních vystoupení ve prospěch prezidenta republiky, Úřadu vlády ČR, předsedy Poslanecké sněmovny, resp. Senátu Parlamentu ČR a AČR na území nejen Hlavního města Prahy, ale i převážné většiny ČR.

Ve své služební činnosti hudebně zabezpečuje protokolární akty, slavnostní, smuteční a pietní akty na úrovni prezidenta republiky, Parlamentu ČR, vlády ČR, zastupitelských úřadů cizích států, AČR, Magistrátu hlavního města Prahy a ústředních orgánů občanských sdružení spolupracujících s ministerstvem obrany a služební akce v součinnosti s Čestnou stráží AČR.

V koncertní oblasti ÚH AČR reprezentuje českou národní a světovou hudební tvorbu, nejlepší tradice české vojenské dechové hudby doma i v zahraničí a současnou uměleckou úroveň vojenské hudební služby AČR. Účinkuje na koncertech, festivalech, přehlídkách, plesech a dalších společenských a kulturních akcích.⁴⁹

2.2.1. Struktura a organizace ÚH AČR

ÚH AČR náleží do podřízenosti Posádkového velitelství Praha (dále jen PVP), které tvoří vojenské útvary a zařízení rozmístěné trvale nebo dočasně na území hlavního města. Hranice obvodu posádky Praha je totožná s hranicí obvodu katastrálního území hlavního města Prahy.

PVP je orgánem pro zabezpečení chodu posádkové služby hlavního města, celoposádkových akcí za účasti vojsk a pro řešení ostatních posádkových záležitostí, včetně jejich návaznosti na občanskou veřejnost. Mezi hlavní úkoly PVP patří řízení činnosti vojáků Čestné stráže AČR a Vojenské hudební služby AČR.

⁴⁹ Ústřední hudba Armády České republiky. [online]. Ministerstvo obrany, ©2004-2014 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://ustrednihudba.army.cz/o-nas>

Složení hudební služby AČR:

Hlavní inspektor vojenských hudeb AČR – koordinuje činnost vojenských hudeb v České republice. Od roku 2016 jím je Kamil Mezihorák
Ústřední hudba Armády České republiky
Vojenská hudba Olomouc ⁵⁰

Personální struktura ÚH AČR:⁵¹

Z hlediska armádní struktury je ÚH AČR rozdělena na tři úseky: velení, štáb a orchestr.

VELENÍ	ŠTÁB	ORCHESTR
velitel hudby – hlavní dirigent	náčelník štábu	vedoucí dirigent orchestru
zástupce velitele	zástupce náčelníka štábu	dirigent orchestru
rozpočtář velení	mladší pracovník štábu	
	referent majetkové správy	
	tajemník uměleckého provozu	

Celkový počet zaměstnanců je 122, z toho 4 občanští zaměstnanci a 118 vojáků z povolání. Orchestr tvoří celkem 116 hudebníků (včetně dirigentů), kteří jsou rozděleni do jednotlivých sekcí (jednotlivé sekce popsány níže)⁵², ostatní jsou pracovníci štábu.

⁵⁰ Posádkové velitelství Praha. [online]. Ministerstvo obrany, ©2004-2014 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://pvpraha.army.cz/zakladni-informace-struktura-pvp>

⁵¹ Zdroj: interní záznamy ÚH AČR.

⁵² Stav k 20. 3. 2023. Zdroj: interní záznamy ÚH AČR.

Personální struktura orchestru:

Velitel hudby – šéfdirigent. Je odpovědný za chod ÚH AČR a její uměleckou úroveň. Jeho další hlavní náplní je dirigování koncertů, aranžování skladeb pro většinu hudebních seskupení obsažených v ÚH AČR, dramaturgie koncertů, jednání s nadřízenými a administrativa. Vojenská hodnost: podplukovník

Zástupce velitele hudby – dirigent. Je podřízený veliteli hudby. Jeho hlavním úkolem je zastupovat velitele hudby v jeho nepřítomnosti, kdy přejímá jeho odpovědnost, většinu pravomocí a povinností. Podílí se na přípravě koncertů a zajišťuje služební akce spojené s posádkovou službou. Vojenská hodnost: major

Vedoucí dirigent - hlavní náplní dalších dvou dirigentů je dirigování služebních akcí (pohřby, uvítání delegací, pietní akty, slavnostní nástupy), práce s tanečními, malými dechovými orchestry a administrativa. Vojenská hodnost: major

Dirigent – stejně jako u vedoucího dirigenta. Vojenská hodnost: kapitán

Instruktoři - všichni instruktoři jsou členy umělecké rady, kteří se podílí na dramaturgii koncertů a řešení důležitých rozhodnutí. Jsou odpovědní za jednotlivé sekce a jejich uměleckou úroveň. Mají na starosti obvykle dvě sekce. Vedou činnost starších instruktorů, střídají se ve službách – provádějí denní dozor orchestru. Vojenská hodnost: kapitán.

Starší instruktoři - vedoucí skupin. Každý má na starosti určitou sekci. Vojenská hodnost: nadporučík

Sóloví hráči – vojenská hodnost: nadpraporčík

Zástupci sólového hráče – vojenská hodnost: praporčík

Orchestrální hráč – vojenská hodnost: nadrotmistr

Hráči na všech pozicích mají povinnost ovládat z paměti služební repertoár, plnit fyzickou i odbornou vojenskou přípravu a plnit rozkazy velitele.

Sekce ÚH AČR:

Sekce jsou rozděleny do dvou skupin. Jedna skupina má 3 až 7 členů. Každá skupina má svého vedoucího, který zodpovídá za chod skupiny a obsazování členů skupiny na služební akce a koncerty.

Sekce vysokých dřev: skupina fléten + skupina hobojů a fagot

Sekce rytmické harmonie: skupina velkých bicích + skupina malých bicích

Sekce žesťové melodie: skupina křídlovek I + skupina křídlovek II

Sekce doprovodné harmonie: skupina pozounů + skupina lesních rohů⁵³

Sekce doprovodné melodie: skupina tenorů + skupina barytonů

Sekce sólových klarinetů a saxofonů: skupina klarinetů I + skupina saxofonů

Sekce basové harmonie: skupina tub F + skupina tub B

Sekce žesťové harmonie: skupina trubek B + skupina trubek Es

Sekce doprovodných klarinetů: skupina klarinetů II+ skupina klarinetů III

Individuálně je rozdělen nebo začleněn k různým skupinám klarinet Es.

2.2.2. Nástrojové obsazení hlavního orchestru a dalších sestav

Nástrojové obsazení ÚH AČR je unikátní. Jednak je to dáno tím, že se jedná o největší dechový orchestr a také tím, že musí být schopen zajistit produkci na profesionální úrovni v nejrůznějších hudebních žánrech a stylech, vyjímaje smyčcové nástroje a smyčcová uskupení. ÚH AČR používá při zajišťování reprezentačních a služebních akcí tyto soubory: Velký symfonický dechový orchestr, Showprogramová sestava, Velká pochodová sestava, Sestava pro služební účinkování v počtu 33 a 45 hudebníků, Velký taneční orchestr (Big Band), Malý taneční orchestr, Malý dechový orchestr, Brass band, Žesťový sextet, Dva žesťové kvintety, Dechové kvinteto.

⁵³ Lesní roh bude dále označován jako horna. Jedná se o běžně používaný název tohoto nástroje mezi vojenskými hudebníky.

Velký symfonický dechový orchestr

Jedná se o hlavní hudební těleso ÚH AČR. Každou skladbu diriguje vždy jeden dirigent, v rámci koncertu se mohou dirigenti střídát. Každý dirigent by měl ovládat kompletní repertoár.

Řazení a nástrojové obsazení Velkého symfonického dechového orchestru:

			zvony	triangl	apod.		
klávesy	kytara	baskytara	bicí souprava	zvonkohra	velký buben	činely	tympány
2 barytony	2 tenory	5 pozounů	5 trubek	2 trubky Es	bastrubka	tuby F,B	kontrabas
2 sax tenor	2 sax alt	baryton	2 křídlovky II	4 křídlovky I	5 x horna		
2obl. klar.	4 klar. I	4 klar. II	4 klarinety III	basklarinet			
flétny	pikola	klar. Es	2 hoboje	2 fagoty			

dirigent

Showprogramová sestava

Showprogram je pohybová (choreografická) sestava dechového orchestru v trvání zpravidla 15 - 20 minut, při níž se orchestr snaží hrát co nejefektivněji skladby všech žánrů. Používá se hlavně na festivalech a přehlídkách. V showprogramu příležitostně spolupracuje i folklorní taneční soubor Ondráš (v tom případě je počet hudebníků zredukován na 45, přesněji 7 x 6 a v závěru se přidají 3 bicí).

Řazení a nástrojové obsazení velké sestavy na showprogram:

tuba	tuba	bicí	bicí	bicí	bicí	tuba	tuba
pozoun	flétna	trubka Es	trubka	trubka	trubka Es	bastrubka	pozoun
pozoun	horna	Es klarinet	trubka	trubka	flétna pic.	pozoun	pozoun
tuba	horna	horna	trubka	trubka	horna	horna	tenor
tenor	fagot	klarinet B	flétna	klarinet B	klarinet B	fagot	baryton
křídlovka	sax tenor	klarinet B	hoboj	hoboj	flétna	klarinet B	křídlovka
křídlovka	sax tenor	sax alt	klarinet B	klarinet B	sax alt	klarinet B	křídlovka
křídlovka	klarinet B	klarinet B	baryton	tenor	klarinet B	klarinet B	křídlovka

dirigent	dirigent
----------	----------

Velká pochodová sestava

Velká pochodová sestava se používá zejména při vojenských přehlídkách a při průvodech městy v ČR i v zahraničí. V obsazení 55 hudebníků se používá při vojenské přísaze a v přítomnosti prezidenta ČR.

Řazení a nástrojové obsazení velké pochodové sestavy:

bicí			bicí		bicí		
suzafon	hoboj	fagot	fagot	pozoun	pozoun	pozoun	suzafon
tuba	klarinet	klarinet	trubka	trubka	pozoun	pozoun	pozoun
tuba	horna	horna	horna	horna	horna	horna	horna
tuba	trubka	trubka	trubka	trubka	trubka	trubka	trubka
tuba F	sax ten	sax ten	sax alt	sax alt	klarinet	klarinet	klarinet
baryton	klarinet	klarinet	klarinet	pikola	flétna	flétna	flétna
baryton	tenor	klarinet	klarinet	klarinet	křídlovka	křídlovka	křídlovka
tenor	tenor	klarinet	klarinet	klarinet	křídlovka	křídlovka	křídlovka

dirigent	dirigent	dirigent
----------	----------	----------

Sestava pro služební účinkování v počtu 33 hudebníků

Tato sestava se používá při pohřbech (úmrtí vojáka od hodnosti brigádní generál a výše) a při malých pietních aktech. Někdy se používá i varianta „36“ se třemi saxofony navíc.

Řazení a nástrojové obsazení sestavy pro služební účinkování v počtu 33:

bicí		bicí		bicí	
tuba	klarinet III	bastrubka	pozoun III	pozoun II	pozoun I
tuba	trubka Es	trubka Es	trubka III	trubka II	trubka I
tuba	klarinet Es	flétna	horna III	horna II	horna I
klarinet III	klarinet II	klarinet II	klarinet I	klarinet	křídl. II
baryton	tenor	klarinet I	klarinet I	křídlovka I	křídlovka I

dirigent

Sestava pro služební účinkování v počtu 45 hudebníků

Tato sestava se používá při velkých slavnostních nástupech, uvítání delegací a při aktech s přítomností náčelníka generálního štábu. V případech, kdy je potřeba, aby toto těleso pochodovalo, je počet hudebníků zredukován na 42. Bicí jsou umístěny do tvaru a ze sestavy je vyřazena trubka IV, horna IV a klarinet.

Řazení a nástrojové obsazení sestavy pro služební účinkování v počtu 45:

bicí		bicí		bicí		
tuba	trubka Es	bastrubka	pozoun IV	pozoun III	pozoun II	pozoun I
tuba	klarinet III	trubka Es	trubka IV	trubka III	trubka II	trubka I
tuba	klarinet III	klarinet	horna IV	horna III	horna II	horna I
tuba F	sax tenor	sax alt	sax alt	píkola	flétna	flétna
tenor	klarinet I	klarinet III	klarinet II	klarinet II	křídlovka II	křídlovka
baryton	tenor	klarinet I	klarinet I	klarinet II	křídlovka	křídlovka

dirigent

Velký taneční orchestr (Big Band)

Big Band ÚH AČR vznikl v roce 1995 jako samostatné hudební těleso, jehož repertoár je zaměřen na oblast taneční, zábavné a populární hudby. Je využíván na reprezentačních akcích AČR, jako jsou plesy, různá společenská a slavnostní setkání na úrovni ministerstva obrany nebo generálního štábu, na promenádní koncerty, zahájení lázeňských sezón apod.

Řazení a nástrojové obsazení Big Bandu:

kytara	baskytara	trubka II	trubka I	trubka I	trubka III	trubka IV
klávesy		bicí	pozoun II	pozoun I	pozoun III	pozoun IV
	sax baryt	sax alt	sax alt	sax tenor	sax tenor	flétna

zpěv

dirigent

Malý taneční orchestr

Vznikl v roce 2015 z důvodu požadavků na zabezpečení vojenských i civilních tanečních a zábavných akcí. Orientuje se na současný populární repertoár určený k tanci. Zajišťuje též doprovody vojenských akcí, vojenské společenské akce, např. ples armády.

Řazení a nástrojové obsazení malého tanečního orchestru:

klávesy	kytara	baskytara	bicí	
sax tenor	sax alt	pozoun	trubka II	trubka I

zpěv

Malý dechový orchestr

Vznikl ze spontánní potřeby hráčů seberealizovat se také v klasické „dechovce“. Programově vychází jak z české „dechovkářské“ klasiky, tak z děl současných skladatelů. Účinkuje při koncertech a plesech AČR, promenádních koncertech a je také často vysílán na koncerty do zahraničí.

Řazení a nástrojové obsazení malého dechového orchestru:

tuba	bicí	pozoun	trubka Es	trubka Es
klarinet B	klarinet B	klarinet Es	tenor	baryton
křídlovka II	křídlovka I	křídlovka I	trubka	

zpěv

Brass band

Jedná se o malý koncertní orchestr, který se prezentuje interpretací mistrovských děl autorů všech žánrů a období a vyznačuje se mimořádně kultivovaným projevem a nenapodobitelným zvukem, ve kterém se odráží mistrovství všech hudebníků. Vystupuje při chrámových i jiných koncertech a reprezentativních a slavnostních akcích.

Řazení a nástrojové obsazení Brass bandu:

	pozoun II	pozoun I	bicí	tuba F	tuba B	
trubka I	trubka II	pikola	křídlovka	tenor	horna II	horna I

dirigent

Žest'ový sextet

Účinkuje při pohřbech (při úmrtí vojáka do hodnosti generála), pietní aktech i slavnostních aktech (např. povyšování vojáků, návraty z misí apod.) Při delších smutečních aktech se k sextetu přidává malý bubínek.

Řazení a nástrojové složení žest'ového sextetu:

pozoun I	tenor nebo baryton	tuba	horna	trubka II	trubka I
----------	-----------------------	------	-------	-----------	----------

Žest'ový kvintet

Účinkuje při koncertech, uvítacích fanfárách, při recepcích a rautech.

Řazení a nástrojové obsazení žest'ového kvintetu:

trubka I	horna	tuba	pozoun	trubka II
----------	-------	------	--------	-----------

Dechové kvinteto

Je složeno z předních sólistů a zaměřuje se na interpretaci děl klasické hudby. Účinkuje jako doprovodné těleso při společenských setkáních a rautech, účinkuje na koncertech, recepcích nebo např. při akcích na ambasádách.

Řazení a nástrojové obsazení dechového kvinteta:

klarinet	fagot	horna	hoboj	flétna
----------	-------	-------	-------	--------

Velký symfonický dechový orchestr, Showprogramová sestava, Velká pochodová sestava, Sestava pro služební účinkování v počtu 33 a 45 (a jejich varianty) a Žest'ový sextet jsou tělesa využívána pro služební účinkování. Konkrétní personální obsazení služebních sestav na jednotlivé akce určuje dirigent, který za danou akci zodpovídá. Vše konzultuje se šéfdirigentem, který je hlavním koordinátorem a nese zodpovědnost za to, že všechny stanovené akce budou personálně zajištěny. Všichni hudebníci tak musí být připraveni k plnění rozkazu, který se může operativně měnit.

Big band, Malý taneční orchestr, Malý dechový orchestr, Brass band, Žest'ový kvintet a Dechové kvinteto jsou sestavy pro koncertní účinkování a mají personálně stabilní sestavu. Skloubit účinkování služebních a koncertních sestav je logisticky velmi náročné.

2.2.3. Repertoár a účinkování

Repertoár orchestru je velmi rozsáhlý, v archivech jsou stovky, spíše tisíce skladeb a stále přibývají nové – jak aranže již existujících skladeb nejrůznějších žánrů, tak i vlastní skladby. Nynější šéfdirigent ÚH AČR je autorem několika skladeb, které se běžně hrají a je také autorem většiny aranží skladeb, které nově ÚH AČR zařazuje do svého repertoáru. Vzhledem k tradici i svému poslání propaguje ÚH AČR českou hudbu a do repertoáru tak zařazuje jak české klasické autory, tak i soudobou českou tvorbu. „*Zatímco ostatní dechové orchestry hrají světové hity, a jsou to často krásné věci, tak my propagujeme spíše českou tvorbu. A nebojíme se ani experimentu, například Dvořákovo Largo se skotskými dudy.*“⁵⁴ Ohledně tohoto počínu dále šéfdirigent ÚH AČR vysvětlil motivaci, proč tohle klasické Dvořákovo dílo pojal takto netradičně. Inspiroval ho k tomu nedávno zesnulý armádní

⁵⁴ Rozhovor s respondentem č. 4

generál Emil Boček, který sloužil za 2. světové války jako pilot v Anglii u RAF a později vzpomínal, že když některý z pilotů zahynul, vždy hráli dudáci buď Amazing Grace nebo Largo z Novosvětské. Skladba, jak ji v aranži svého šéfdirigenta interpretuje ÚH AČR, je tedy poctou těmto válečným hrdinům.

ÚH AČR účinkuje na mnoha různých typech akcí. V první řadě musí splnit své armádní povinnosti a zajistit služební a protokolární akce, jako např. uvítání zahraničních státníků a delegací, inauguraci prezidenta republiky, slavnostní akt k zakončení 2. světové války v prostoru Národního památníku na Vítkově, vojenské přísahy, odhalení pomníků významným osobnostem nebo událostem, vernisáže výstav, pietní a vzpomínkové akty, vojenské pohřby a další. Plnění těchto povinností je velmi náročné a na vojenské muzikanty klade nejvyšší nároky. Musí totiž podat bezchybný hudební výkon a zároveň vystupovat jako vojáci, tj. být perfektně ustrojeni, reagovat na pokyny velitele, dodržovat pochodový tvar apod. Mnohdy za složitých podmínek. *„Někdy tam stojíme třeba i dvě a půl, tři hodiny na místě bez hnutí a prší nebo je větrno, což třeba na Vítkově je často, ale jsme vojáci a je to naše práce.“*⁵⁵ Mnohé služební akce jsou náročné i v teplém počasí. *„Třeba v Lidicích se klade asi 100 věnců, je tam spousta institucí a my celou dobu hrajeme. Občas si dáme pauzu, je to jenom na bubínek, ale celé to trvá nekonečně dlouho. Navíc tam musíme být dlouho předem, aby, když významní hosté přicházejí, my už jsme tam byli nastoupeni a pak zase čekáme, až všichni odejdou.“*⁵⁶

Není proto divu, že mnohem oblíbenější je u vojenských muzikantů jejich koncertní činnost. Na té se podílí všechna tělesa ÚH AČR od velkého symfonického dechového orchestru až po komorní seskupení. Jednotlivé soubory jsou žádány jak v ČR, tak i v zahraničí. ÚH AČR navštívila mnoho evropských zemích, ale také Spojené státy americké a Kanadu. Často se jedná o festivaly vojenských hudeb, přehlídky, anebo koncertní turné po určité zemi. *„Byli jsme asi měsíc ve Skotsku. Hráli jsme každý den před devíti tisíci lidmi, kteří byli úplně nadšeni z vojenské hudby.“*⁵⁷ V zahraničí je také velmi žádaná klasická česká dechovka. Zkušenosti hudebníků z ÚH AČR z koncertování v zahraničí jsou takové, že koncerty dechových hudeb jsou v mnoha zemích velmi populární, hojně navštěvované a jsou oblíbené i u mládeže.

⁵⁵ Rozhovor s respondentem č. 2

⁵⁶ Rozhovor s respondentem č. 1

⁵⁷ Rozhovor s respondentem č. 3

Na nedostatek posluchačů si však ÚH AČR nemůže stěžovat ani v ČR, i když to nepochybně není mainstreamový žánr.

ÚH AČR pravidelně koncertuje v Praze v Městské knihovně a to jednou měsíčně, od ledna do dubna, a potom ve stejné frekvenci od září do prosince. Dále vystupuje na koncertech v Rudolfinu, v Obecním domě, na Žofině a v dalších velkých sálech v Praze, obvykle u příležitosti významných výročí a dnů ČR. Vystupuje též na veřejně přístupných venkovních místech, jako např. na Václavském či Staroměstském náměstí, v zahradách Pražského hradu a v dalších českých, někdy i moravských městech. Vystupuje také na tuzemských festivalech dechových hudeb nebo mezinárodních festivalech vojenských hudeb, které se konají v Olomouci a Kroměříži. Významnou a prestižní záležitostí je dále účast na Mezinárodním dnu rodin. Jedná se o sérii koncertů v mnoha městech ČR, které jsou pojaty jako promenádní koncerty pro širokou veřejnost a jsou pořádány jako poděkování AČR všem rodinným příslušníkům vojáků v činné službě, ale také vojenským veteránům.

Menší tělesa ÚH AČR jsou často využívána na akce plesového a zábavového charakteru, zejména Big Band, Malý taneční orchestr a Malý dechový orchestr.

Zbývající tělesa, která mají komorní charakter, účinkují na chrámových koncertech, společenských setkáních, rautech a podobně.

Za rok ÚH AČR odehraje celkem několik stovek akcí. Před covidovou pandemií to bylo 485 akcí za rok, což už se jevílo jako neúnosné. V loňském roce to bylo 328 akcí. Každá akce má svůj specifický program, který se musí nazkoušet. Všechny skladby ze služebního repertoáru musí hráči umět zpaměti.

Praktická část

V praktické části jsou popsány cíle práce a výzkumné otázky, použitá metoda a technika, výzkumný vzorek a postup při analýze získaných dat.

Bakalářská práce zkoumá činnost ÚH AČR. Pro tento účel byly stanoveny tři cíle: zmapovat činnost ÚH AČR, dále popsat hudební těleso, nástrojové obsazení, repertoár a interpretační činnost a do třetice zjistit, jak probíhá cesta vojenského muzikanta. První dva cíle jsou popisné a jsou zpracovány v teoretické části práce. Zdrojem informací je odborná literatura, ale též interní informace získané přímo od členů a zaměstnanců ÚH AČR a rovněž poznatky získané z vlastní zkušenosti a pozorování při opakovaných návštěvách pracoviště ÚH AČR. Třetí cíl je již praktický a jeho účelem bylo zjistit, jak probíhá cesta vojenského muzikanta.

Na základě získaných informací vznikl popis současného stavu a činnosti ÚH AČR jako tělesa a také činnost jednotlivce, tj. vojenského muzikanta, který je součástí této instituce.

Výzkumné otázky vychází z cílů práce. U prvních dvou cílů výzkumná otázka není stanovena, jedná se o cíle popisné. U třetího cíle byla stanovena výzkumná otázka: Jak probíhá cesta vojenského muzikanta?

Získání dat pro bakalářskou práci odpovídá metodě, která se označuje jako kvalitativní výzkum.

Data byla získána prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru, tj. byla vytvořena základní sada otázek, které byly položeny všem respondentům, každý respondent měl potom dostatek prostoru, aby mohl plně rozvinout své myšlenky a názory.

Při realizaci rozhovorů byly respektovány principy etiky a byly dodržovány zásady etického chování. Rozhovory byly domlouvány s respondenty předem, respondenti byli informováni o účelu a tématu rozhovoru, rovněž byli předem seznámeni s tím, že rozhovor bude nahráván a poté zpracován. Každý respondent s tímto vyslovil souhlas. Bylo též bráno v úvahu to, že se může stát, že některé otázky budou pro respondenta citlivé a nebude chtít odpovídat, což by bylo plně respektováno, stejně jako kdyby se v průběhu rozhodl rozhovor ukončit. Nic takového se však nestalo.

Výzkumný vzorek představovali čtyři členové ÚH AČR na různých pozicích: respondent č. 1 působí na pozici člena orchestru, respondent č. 2 na pozici sólového hráče, respondent č. 3 na pozici staršího instruktora a respondent č. 4 na pozici šéfdirigenta.

Na doplnění byla provedena ještě velmi krátká anketa, za účelem rychlého a stručného průzkumu. Anketa byla provedena mezi několika náhodně vybranými respondenty, bez jakýchkoliv kritérií. Celkem tak bylo osloveno 10 respondentů. Byly jim položeny dvě otázky – co se jim vybaví, když se řekne vojenská hudba a zda by měla zůstat zachována.

Data byla získána z polostrukturovaných rozhovorů. Rozhovor byl složen ze tří tematických okruhů, které obsahovaly několik upřesňujících otázek. V úvodu byl vysvětlen účel rozhovoru, respondent byl požádán o souhlas s nahráváním a zpracováním. První okruh tvořily otázky zaměřené na to, co vedlo jednotlivé respondenty k tomu stát se vojenským muzikantem, jak probíhala příprava, studium a samotné přijetí do armády, resp. ÚH AČR. Druhý okruh otázek byl zaměřený na to, jak probíhá běžný pracovní život vojenského muzikanta v ÚH AČR. Třetí okruh otázek se zabýval reflexí ÚH AČR z pohledu respondentů, se zaměřením na to, jak vnímají význam a budoucnost ÚH AČR.

3. Cesta vojenského muzikanta

Tato kapitola naplňuje třetí cíl práce a odpovídá na výzkumnou otázku: Jak probíhá cesta vojenského muzikanta? Na základě informací získaných od stávajících členů ÚH AČR bude popsána cesta, na které se jedinec mohl a nadále může stát vojenským muzikantem. Bude popsáno, jaké podmínky by měl hudebník splnit, aby se stal členem ÚH AČR, dále jak probíhá běžný život člena ÚH AČR a také jaký význam a budoucnost má ÚH AČR v dnešní společnosti.

3.1 Motivace, příprava a podmínky přijetí do ÚH AČR

V naší zemi je spousta hudebně nadaných jedinců, kteří se hudbě věnují po celý svůj život, často i profesionálně. Profesionální hudební cesta obvykle začíná na základní umělecké škole a pokračuje na konzervatoři a hudební akademii. Takoví hudebníci nachází uplatnění v různých orchestrech a hudebních uskupeních všech žánrů a stylů. Jedním z takových orchestrů je i ÚH AČR, která je ovšem, v porovnání se všemi civilními uskupeními, velmi specifická, neboť její člen je zároveň vojákem z povolání.

Není proto divu, že mnozí členové ÚH AČR měli už v dětství k armádě určitý vztah. „*Můj pradědeček padl za 1. světové války do zajetí v Rusku, v hrozných podmínkách zajatců si ho vyhlédl nějaký muzikant, který dával dohromady kapelu a tak tam pradědeček hrál na křídlovku a díky hudbě vše lépe snášel. A moje babička mi o tom často vyprávěla a říkala, že by ze mě měl velkou radost, když jsem začal hrát na trubku.*“⁵⁸ Motivace k tomu, stát se vojenským muzikantem ale pramení zejména ze vztahu k dechové hudbě. „*Pocházím z Varnsdorfu, hrál jsem tam v dechovém orchestru a s ním jsme jezdili do Prahy, kde se dělaly proměnné koncerty na Pražském hradě. A to se mi samozřejmě moc líbilo, tam jsem poprvé začal přemýšlet o tom, že bych se stal vojenským muzikantem.*“⁵⁹ Ačkoliv by se mohlo zdát, že vztah k dechové, potažmo k vojenské hudbě se týká pouze starších hudebníků, stále je možné ho zaznamenat i u mladé, „polistopadové“ generace. Ostatně, je-li třeba obsadit jakýkoliv post v orchestru ÚH AČR, přihlásí se na konkurz obvykle 10 - 15 mladých hráčů. „*Hrál jsem ve škodováckém dechovém orchestru, který diriguje inspektor hudeb Kamil Mezihorák. A ústřední hudbu jsme považovali za naprostý vrchol.*“

⁵⁸ Rozhovor s respondentem č. 2

⁵⁹ Rozhovor s respondentem č. 4

Když jsem byl na gymnáziu, byl to můj tajný sen tam jednou hrát, ale přišlo mi to nereálné. A pak, když jsem byl na konzervatoři, učil tam pikolista z ústřední hudby a ten mi doporučil, abych to zkusil a šel na konkurz. A já jsem neváhal.“⁶⁰

Je nepochybné, že ÚH AČR je dlouhodobě vnímána jako špičkové hudební těleso, které vždy lákalo hudebníky do svých řad a není tomu jinak ani v dnešní době. Hlavní motivací vojenských hudebníků tedy bylo a je provozovat hudbu na nejvyšší profesionální úrovni.

Co je však odlišné z hlediska starší a mladší generace, je příprava, která předchází přijetí do této instituce. Starší generace vojenských hudebníků totiž téměř bez výhrad prošla vojenskou konzervatoří. Bílek (2018) uvádí, že první vojenská hudební škola byla zřízena v Praze v roce 1923. Do roku 1939, kdy byla její činnost ukončena, prošlo školou 1466 absolventů, kteří nastoupili k vojenským hudbám a zvyšovali tak jejich uměleckou úroveň. Po válce, v roce 1946, byla její činnost obnovena. V roce 1950 se ale přestěhovala z Prahy do Spišského Podhradí a v roce 1953 do Liberce. V roce 1958 se definitivně přestěhovala do objektu zámku v Roudnici nad Labem a od té doby nesla název Vojenská hudební škola Víta Nejedlého. V roce 1991 se název změnil na Vojenskou konzervatoř. Takto existovala až do roku 2008, kdy byla zrušena. Za dobu své existence připravila více než 4000 vojenských hudebníků.⁶¹

O studium na vojenské konzervatoři byl poměrně velký zájem. Mimochodem to přinášelo ekonomické zabezpečení studenta i zajištěnou budoucnost. Uchazeči absolvovali talentové i řádné přijímací zkoušky z českého jazyka a matematiky, ačkoliv matematika nebyla součástí studia. Ještě než byl uchazeč pozván k přijímacím zkouškám, absolvoval „předzkoušku“ na nejbližší posádkové hudbě svého bydliště. *„Dřív, než jsem šel k talentovým zkouškám, musel jsem absolvovat takovou předzkoušku, tenkrát to bylo u plzeňské vojenské hudby, kterou dirigoval Alexandr Kudri. Ten mě přezkoušel z intonace, z rytmu, odehrál jsem nějakou etudu a pak teprve usoudil, jestli mohu jít k talentovým zkouškám na konzervatoř.*“⁶²

Přijetí studenti byli nejčastěji čtrnáctiletí chlapci, vyšlí z osmých nebo devátých tříd základních škol z nejrůznějších částí tehdejšího Československa, protože to byla jediná škola

⁶⁰ Rozhovor s respondentem č. 1

⁶¹ BÍLEK, Jirí. 2018. *Sedm desetiletí s Ústřední hudbou Armády České republiky: tóny, které zná celý svět*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-760-9.

⁶² Rozhovor s respondentem č. 3

tohoto typu v zemi (v roce 1993 po rozdělení Československa slovenští studenti odešli na Slovensko, kde byla založena nová škola). Začátky byly proto pro mnohé velmi náročné, protože studium probíhalo od začátku v přísném vojenském režimu. V šest hodin byla rozcvička, v půl sedmé „rajony“, tedy úklid, poté nástup pochodovým krokem v útvaru na snídani a od 7.20 nástup do zaměstnání, což znamenalo rozehrávku na učebnách a potom už samotnou výuku, kdy se střídala praktická výuka s teoretickou a to denně do pěti hodin odpoledne. *„Potom jsme si občas šli na chvíli zahrát fotbal, ale většinou jsme ještě cvičili až do večere. Vycházky do města byly minimální, mohli jsme si skočit něco nakoupit, anebo o víkendu třeba na hodinu a půl se projít. Domů se jezdilo jednou za 14 dní. Ale vím, že v předrevolučních letech se jezdilo domů jednou za tři měsíce, což bylo pro ty děti de facto úplné odtržení od rodiny. I pro mě to bylo těžké, trápilo mě to.“*⁶³ Studenti cvičili v podstatě v každé volné chvíli a to až do večera, kdy ve 21.45 byla večerka. Při cvičení na studenty dohlížel dozor – buď studenti starších ročníků, nebo vojáci z povolání, kteří zejména kontrolovali, zda studenti hrají ze správného notového materiálu. Kromě hlavního hudebního nástroje měli studenti povinný ještě jeden další hudební nástroj, nejčastěji klavír a k tomu mohl být ještě další dobrovolný nástroj.

Před začátkem čtvrtého ročníku, v měsíci srpnu místo letních prázdnin, nastoupili studenti na tzv. přijímač, kde se učili základní vojenské dovednosti a od září se stali vojáky základní služby. Po ukončení studia byli absolventi přidělováni k jednotlivým posádkovým hudbám, někteří rovnou k ÚH AČR. Mnozí ještě dálkově studovali na civilní konzervatoři další tři ročníky, protože vojenská konzervatoř byla původně čtyřletá, teprve od roku 1997 šestiletá. Někteří dokonce studovali hudební akademii, zejména ti, kteří zastávali nebo měli zastávat v orchestru vyšší pozici z hlediska struktury (např. na pozici staršího instruktora je předepsáno VŠ vzdělání v bakalářském stupni).

Studenti vojenské konzervatoře se tak automaticky stali vojáky z povolání. To, k jaké vojenské hudbě budou přiděleni, však nebylo plně v jejich rukou. V době existence vojenské konzervatoře působilo v ČR několik vojenských hudeb a tak se mohlo stát, že absolvent byl přidělen tam, kde ho bylo právě třeba. *„Já jsem sice chtěl do Prahy, ale byl jsem přidělen k posádkové hudbě letectva do Hradce Králové, protože tam personálně bylo místo, byla tam potřeba trumpeta. S tím musel každý počítat, že ho přidělí tam, kam bude třeba.“*

⁶³ Rozhovor s respondentem č. 3

Ale v těch 18 letech bylo těžší přijmout, že si nemůžu vybrat. ⁶⁴ Existovala však ještě jedna možnost, jak se mohl muzikant stát členem ÚH AČR. Bylo to tehdy, když ještě existovala povinná základní vojenská služba a absolventi civilní konzervatoře nebo hudební akademie tuto službu plnili u ÚH AČR a rozhodli se podepsat závazek a zůstat v armádě.

Po roce 2008, kdy byly prakticky všechny posádkové hudby zrušeny a zůstala jen ÚH AČR a Vojenská hudba Olomouc, byla ÚH AČR rozšířena a mnozí vojáci zrušených vojenských hudeb do ní přešli. Došlo však i na paradoxní situace, kdy v jiné vojenské hudbě dosáhli určitého postu a hodnosti a po přechodu do ÚH AČR museli být degradováni, protože odpovídající post nebyl volný. *„Bohužel tady nebylo volné kapitánské místo na pozici vedoucího instruktora, takže jsem byl dotázán, zda budu souhlasit s degradací a umístěním na nižší post v orchestru. Já jsem to přijal, měl jsem hodnost nadrotmistra. Postupně jsem se vypracoval a dnes jsem sólista ústřední hudby a mám hodnost nadpraporčík.* ⁶⁵

Od profesionalizace české armády v roce 2005 a zrušení vojenské konzervatoře v roce 2008 je cesta do ÚH AČR značně odlišná. Uvolní-li se pozice na určité místo, je vyhlášen konkurz. Podmínkou je hudební vzdělání na úrovni konzervatoře nebo hudební akademie. Projde-li uchazeč úspěšně konkurzem, tedy potvrdí-li kvalitní hráčské předpoklady, následuje pohovor v rekručním středisku armády. Zde se mu dostane informace, že má-li se stát vojenským hudebníkem, musí absolvovat kurz základní přípravy ve vojenském výcvikovém středisku ve Vyškově. Ještě před tím musí absolvovat testy a to jak fyzické, tak psychologické a také podrobnou lékařskou prohlídku v Ústřední vojenské nemocnici v pražských Střešovicích. Tento postup je stejný pro všechny rekruty, ať už nastupují do armády jako parašutisti, piloti, zdravotníci nebo hudebníci.

Samotný výcvik ve Vyškově je přibližně tříměsíční. Vojáci se naučí vojenské povely a základní dovednosti a dostane se jim významné fyzické průpravy. *„Třeba mě překvapilo, že musíme všude chodit ve tvaru, každý voják má v tom tvaru své místo. 10 minut před nástupem už jsme tam museli stát v tom tvaru, a kdo to nestihl, tak musel dělat kliky. Zpětně to chápu, že bylo potřeba nastolit nějaký řád. A teď, když jsem u ústřední hudby, tak to plně využiju, protože pořád někam pochodujeme, jsme hodně na očích a musíme být perfektní,*

⁶⁴ Rozhovor s respondentem č. 2

⁶⁵ Rozhovor s respondentem č. 2

*zvládat všechny povely a ještě nástroje.*⁶⁶ Výcvik je poměrně náročný, v roce 2017 jej zdokumentovala v sedmidílném seriálu Česká televize. Dokument nese název *Provedu! Přijímač.*⁶⁷

Po absolvování základního výcviku už voják přijatý k ÚH AČR nastupuje do standardní služby. „*Ten nástup byl asi jako u jakéhokoliv jiného útvaru nebo zaměstnání. Hodně papírování, zaškolování, seznámení s kolegy, s repertoárem, protože my tam máme repertoár, který musíme znát z paměti. A pak už každodenní běžná činnost.*“⁶⁸

Při nástupu podepisuje voják smlouvu (závazek) standardně na 7 let, po uplynutí této doby následuje další smlouva na 7 – 10 let. Po této době by měl voják změnit pozici nebo odejít. Armáda má takto nastavené mechanismy, aby nedocházelo ke stagnaci. Problematické je to u nejvyšší pozice, kde již není možný další postup. „*Mně bude závazek končit někdy za dva roky, takže čekám, jak se rozhodne státní tajemník. A může mi to prodloužit třeba ještě o tři roky, nebo budu muset odejít.*“⁶⁹

3.2 Vojenský muzikant jako zaměstnanec ÚH AČR

Pracovní život vojenského muzikanta v ÚH AČR je poměrně rozmanitý, vzhledem k počtu akcí, na kterých hudebníci účinkují. Vzhledem k tomu, že na každou akci je tvořen specifický program, je nutné jej také nazkoušet. Zkoušení je tedy základní činností vojenských muzikantů. Standardně voják přijde ráno na pracoviště, do 8.30 má individuální rozehrávku a přípravu, která obsahuje také ustrojení do vojenského stejnokroje a v 9.30 začíná zkouška. Každý den je připraven rozpis, kdo se zkoušky zúčastní a kdo naopak vyráží na různé akce. Zkoušky se zúčastní obvykle 65 – 75 hudebníků a ostatní zajišťují služební nebo jiné akce. Zkouška většinou trvá do půl jedné, následuje oběd a po něm individuální příprava.

Pokud je naplánován koncert, tak se musí naložit bicí nástroje a rytmika, které musí být na místě s předstihem, aby se stihlo vše postavit a připravit. Když dorazí ostatní hudebníci, následuje asi půlhodinová zvuková zkouška, po ní pauza a posléze samotný

⁶⁶ Rozhovor s respondentem č. 1

⁶⁷ Česká televize. *Provedu! Přijímač.* [online]. Česká televize, ©1996-2021 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11179134780-provedu-prijimac/>

⁶⁸ Rozhovor s respondentem č. 1

⁶⁹ Rozhovor s respondentem č. 4

koncert. Tyto akce jsou tedy poměrně časově náročné. To platí ale i o služebních akcích, kdy se sice nedělají zvukové zkoušky, ale dělají se nácviky, dokonce i simulace, jako například příchod ministra. Vše musí být připraveno tak, aby nedošlo k žádnému, byť sebemenšímu selhání. *„Kdysi byla výhoda, že se moc hráči netočili, pořád tam seděli ti samí hráči. Dnes máme daleko více hráčů, ale pořád začínáme na zelené louce. Nazkoušíme skladbu s nějakou sestavou, a když to hrajeme za půl roku, tak už je tam plno nových lidí a začínáme zkoušet úplně od začátku.“*⁷⁰

Pokud má hudebník i nějakou vedoucí funkci, potom to obnáší také různé úřední povinnosti. Nejvíce zatížen je šéfdirigent, který má povinnosti jak hudební, tak velitelské. Co se týká velitelských povinností, ty souvisí s armádou, neboť ÚH je vojenský útvar a musí plnit vojenské závazky. Vojáci tak absolvují pravidelné střelby, různé výcviky, mají dvakrát týdně tělesnou přípravu, dále výuku topografie, chemickou přípravu apod. *„Máme třeba zrychlený přesun na 15 km se zátěží, hod granátem, roční přezkoušení z tělocviku, které se skládá buď z 12 minutového běhu, nebo plavání na 300 metrů a dále děláme lehy-sedy a kliky nebo přitahování na hrazdě.“*⁷¹

Vojáci musí též prokázat jazykovou vybavenost minimálně ve formě zkoušky Stanag 1 (vojenská úroveň angličtiny – je ověřováno při přijetí), hodnosti nadpraporčík až podplukovník musí splnit úroveň Stanag 2. Je možné získat i úroveň 3 a 4. Každoročně je také voják podroben určitému hodnocení toho, co musí naplnit. Jedná se o přezkoušení z fyzických schopností a hodnocení nadřízeným.

Šéfdirigent dále zodpovídá za přípravu hudebníků, výběr repertoáru a aranže jednotlivých skladeb, protože ÚH je specifické těleso a je třeba aranžovat skladby s ohledem na nástrojové obsazení. *„My používáme tenor, baryton, standardně používáme křídlovky, které ve světě běžně nejsou, takže když chcete aranže z ciziny, tak to často nefunguje. A my se snažíme ctít tradice, které byly nastaveny našimi předchůdci a proto si ty aranže děláme na klíč.“*⁷²

Součástí pracovního dne je samozřejmě i individuální příprava, protože je třeba nacvičit příslušný part, aby na zkoušku již přišel hudebník maximálně připraven.

⁷⁰ Rozhovor s respondentem č. 4

⁷¹ Rozhovor s respondentem č. 3

⁷² Rozhovor s respondentem č. 4

Co se týká kariérního postupu, ten je individuální, protože se musí skloubit vzdělání, hráčské schopnosti i osobnostní předpoklady. Hráčský post navíc odpovídá určité vojenské hodnosti. Je proto někdy složité, aby byly jednotlivé posty obsazeny tak, aby to splňovalo všechna kritéria. „*Kariérní postup je spíše o samotném člověku. Většinou jsou to ti nejlepší hráči, kteří postupují kariérním žebříčkem. Jsou to vynikající hráči a také musí být kvalitními osobnostmi. Vzdělání je až na nějakém třetím místě, protože spousta lidí je tady na výjimkách v hodnosti.*“⁷³

Většina členů ÚH AČR provozuje hudbu i mimo své pracovní povinnosti, v civilních orchestrech, neboť hudba je i jejich koníčkem. „*Jsem kapelníkem a manažerem jednoho tanečního orchestru, hrál jsem v také v kostelích s varhany, hrál jsem s dechovkami, prošel jsem celou škálou žánrů.....doted' mě ta hudba naplňuje a jsem moc rád, že jsem si toto povolání vybral.*“⁷⁴

3.3 Význam a budoucnost ÚH AČR z pohledu jejích členů

V této kapitole budou uvedeny názory jednotlivých respondentů, jak oni vnímají význam a budoucnost ÚH AČR.

„*Já si myslím, že význam je obrovský. Vždyť česká hudba je jedna z nejkvalitnějších na světě, ať už ze skladatelských pozic nebo z dirigentských, jsou zde opravdu skvělí muzikanti a vždy zde byli skvělí skladatelé. Naše skladby se hrají po celém světě, všechny vojenské hudby mají v repertoáru naše pochody, naše polky, o čemž se přesvědčujeme na mezinárodních festivalech.*“⁷⁵

Podobně to vnímá i další respondent. Zdůrazňuje tradici české dechové hudby, kterou obdivoval celý svět. Skladatelé jako byli Fučík, Komzák nebo Vačkář, učili Evropu, jak hrát dechovku, k českých skladatelům se v době Rakouska-Uherska a později 1. republiky vzhlíželo s velkou úctou. Komunistický režim pak měl tendence vojenskou hudbu zneužívat ke své propagandě a po revoluci v roce 1989 se zdálo, že o ni nadále nebude zájem, ale to se naštěstí nepotvrdilo. „*Význam vidím v tom, že držíme tradici české dechové*

⁷³ Rozhovor s respondentem č. 3

⁷⁴ Rozhovor s respondentem č. 3

⁷⁵ Rozhovor s respondentem č. 2

*hudby, že jsme ji neodložili a stále hrajeme tradiční věci, ale zároveň jsme ochotni zařazovat věci soudobé, protože si musíme posluchače získat.*⁷⁶

Další dva respondenti zase zdůrazňují reprezentativní roli ÚH AČR, její spojitost se zajištěním protokolárních aktů a také propagaci naší země ve světě. *„Představte si, kdyby přiletěl prezident cizí země a na letišti by hrála jen hudba z reproduktorů, to je prostě nekulturní. Vojenská hudba má tradici v každém členském státě EU, každý má své vrcholné těleso, na které nedá dopustit.*⁷⁷

*„Je to určitě důležité pro zajišťování státních akcí, ale já věřím, že ten význam je i pro celou kulturu naší společnosti. Tradice vojenských hudeb je u nás velmi bohatá a tahle kapela je opravdu skvělou propagací jak armády, tak celé naší země. Hraje opravdu dobře. I v Americe mají dobré kapely, ale ten zvuk je jiný. My jsme unikátní tím, že máme křídlovky, které ten zvuk změkčují. Ostatní většinou staví na bubnech a trumpetách a ten zvuk je třaskavý. A pak jsou udivení, jak to hraje nám, že jsme schopni ztišit na piano. A máme vždy největší úspěch.*⁷⁸

S tím zcela korespondují i výsledky malé ankety, která byla provedena mezi několika náhodně vybranými lidmi. Na otázku, co se jim vybaví, když se řekne vojenská hudba, nejčastěji odpovídali, že se jim vybaví pochod, muzikanti v uniformách, velký orchestr sloužící státu, hrající při důležitých příležitostech, státních svátcích, státních návštěvách, reprezentace armády a celé republiky. Často také zazněla, v pozitivním smyslu, spojitost se současným prezidentem ČR.

Co se týká budoucnosti ÚH AČR, sami vojáci věří, že zůstane zachována a bude nadále plnit funkci reprezentativního tělesa AČR. *„V armádě se neví nic dopředu, ale já věřím, že když nás vedení armády slyší skoro denně a vidí, jaká kvalita zde je, i oproti těm zahraničním orchestrům, že ústřední hudba zůstane zachována.*⁷⁹

Důležité nepochybně je, že ÚH AČR se vyvíjí, nestagnuje a vedle interpretace tradiční hudby obohacuje repertoár i o hudbu soudobou. Vše na špičkové úrovni. Důležité proto je, aby v ÚH AČR byli stále kvalitní hudebníci a aby dirigenti měli vize, vytvářeli tlak na orchestr, aby hrál co nejlépe a na vedení armády, aby hudbu propagovala.

⁷⁶ Rozhovor s respondentem č. 4

⁷⁷ Rozhovor s respondentem č. 3

⁷⁸ Rozhovor s respondentem č. 1

⁷⁹ Rozhovor s respondentem č. 2

Výsledky ankety plně korespondují s tím, že by měla být ÚH AČR v budoucnosti zachována. Opakovaně zaznělo, že je to jeden ze symbolů české armády, že má tradici a že má velký význam pro reprezentaci ČR v zahraničí.

Význam ÚH AČR lze symbolicky deklarovat i touto vzpomínkou: „*V roce 2020, když česká armáda skončila v Afghánistánu, tak se konal koncert v Rudolfinu. Já jsem pro tuto příležitost zaranžoval večerku⁸⁰ pro trubku s doprovodem orchestru. A když jsme ji začali hrát, tak se v sále zhaslo a na plátně se promítaly fotky českých vojáků, kteří v těch misích zahynuli. Dirigoval jsem za svou kariéru spoustu těžkých věcí a tahle nebyla těžká, ale emočně to bylo nesmírně náročné. Když jsme dohráli, tak se rozsvítilo a všichni posluchači stáli a tleskali a mnozí plakali, protože spoustu těch kluků osobně znali. To byl silný zážitek.*“⁸¹

⁸⁰ Večerka je skladba hraná na trubku při nejrůznějších protokolárních akcích. V některých zemích je dokonce i písní, která se hraje a zpívá při zakončení obyčejného dne. Je vždy vnímána jako čas, kdy přichází zklidnění, někdy modlitba či zamyšlení nad celým dnem. Právě v této souvislosti začala být tato skladba hrána i jako pocta padlým vojákům.

⁸¹ Rozhovor s respondentem č. 4

Závěr

Tématem bakalářské práce bylo zjistit, jakou roli a význam má ÚH AČR v současné společnosti. K tomu účelu byly stanoveny tři cíle: zmapovat činnost ÚH AČR, dále popsat toto hudební těleso, jeho nástrojové obsazení, repertoár a interpretační činnost a do třetice zjistit, jak probíhá cesta vojenského muzikanta. První dva cíle byly popisné a byly zpracovány v teoretické části práce. Zdrojem informací byla odborná literatura, ale též interní informace získané přímo od členů a zaměstnanců ÚH AČR a rovněž poznatky získané z vlastní zkušenosti a pozorování při opakovaných návštěvách pracoviště ÚH AČR. Třetí cíl byl praktický a jeho účelem bylo zjistit, jak probíhá cesta vojenského muzikanta. Zdrojem informací byly rozhovory se čtyřmi vybranými členy ÚH AČR, kteří zastávají různé pozice a rovněž informace získané při návštěvách pracoviště ÚH AČR a neformálních rozhovorech s jeho zaměstnanci.

Na základě získaných informací vznikl popis současného stavu a činnosti ÚH AČR jako tělesa a také činnost jednotlivce, tj. vojenského muzikanta, který je součástí této instituce.

V úvodu práce byla stručně nastíněna historie vojenské hudby v našich zemích. Ta sahá do hluboké minulosti, neboť už v pravěkých dobách se používaly hudební nástroje k signálům k boji. Známa je též síla chorálů husitských vojsk, která dokázala zahnat nepřátelská vojska bez samotného boje. Rozvoj vojenských hudeb tak, jak je známe v dnešní podobě, však nastala zejména v 2. polovině 19. století. Tehdy si česká hudba získala velký respekt, o který už nikdy nepřišla. Rozvoj české vojenské hudby pokračoval i se vznikem samostatné republiky, kdy si získával oblibu u veřejnosti svými koncerty, což pokračovalo i po druhé světové válce. Přestože komunistická propaganda využívala vojenskou hudbu pro svoji reprezentaci, nebyla zatracena ani po svržení tohoto režimu v roce 1989. Česká vojenská hudba prošla velmi dynamickým vývojem a mnoha reorganizacemi, které vyvrcholily v roce 2009, kdy byly vojenské hudby zredukovány na pouhá dvě tělesa. Jedním z nich je právě ÚH AČR, která je vrcholným reprezentativním hudebním tělesem AČR. Toto těleso má respekt jak v naší zemi, tak i v zahraničí, kde je stále žádáno ke koncertní činnosti, ale také jako jeden z nejdůležitějších účastníků festivalů a přehlídek. Jeho specifické nástrojové obsazení, jehož výsledkem je unikátní zvuk, stále vyvolává obdiv a úctu.

V závěru první části jsou představena některá významná hudební tělesa, která reprezentují historii české vojenské hudby.

Druhá kapitola je věnována již samotné ÚH AČR, jejímu vzniku, ale zejména její současnosti. Je popsána struktura a organizace jak z pohledu armády, tak z pohledu orchestru, jednotlivé hráčské i vojenské pozice a jednotlivé sekce. Dále jsou představena všechna tělesa, která v rámci ÚH AČR působí, jejich nástrojové obsazení, repertoár a jejich činnost. Takto bylo zjištěno, že ÚH AČR je velmi flexibilní institucí, která je schopna zajistit jak veškeré protokolární, pietní a další služební akce, tak, jak to žádá AČR a stát, ale spoustu dalších akcí, určených pro veřejnost. Má mnoho souborů, počínaje Velkým symfonickým dechových orchestrem s mnoha desítkami hudebníků až po komorní tělesa hrající například chrámovou hudbu. Rovněž repertoár je velmi rozsáhlý a obsahuje jak díla klasické hudby, české dechové hudby, tak i díla soudobá. Aranže jsou tvořeny každému uskupení „na míru“.

Praktická část práce se věnuje třetímu cíli, kterým bylo zjistit, jaká je cesta vojenského muzikanta. Zde bylo zjištěno, že v minulosti vedla cesta k tomu stát se vojenským muzikantem téměř výhradně přes vojenskou konzervatoř, po jejím zrušení a profesionalizaci armády jsou přijímáni hudebníci s klasickým hudebním vzděláním z civilních škol. Pokud se však mají stát členy ÚH AČR, musí se stát zároveň vojáky AČR, což obnáší absolvování kurzu základní přípravy a přijetí služebního závazku. Členové AČR tak kromě hudební činnosti musí zvládat též vojenské povinnosti, které jsou běžnou součástí jejich každodenního pracovního života.

Ve své činnosti však vidí velký smysl, jsou na svou práci hrdí, ÚH AČR vnímají jako významnou součást české kultury a věří, že i v budoucnosti zůstane zachována. Tato zjištění podtrhují i výsledky malé ankety, která byla pro účely této práce provedena mezi náhodně vybranými jedinci a ze které vzešlo, že veřejnost vnímá činnost ÚH AČR jako nedílnou součást státnických událostí, protokolárních a pietních aktů a jako reprezentaci české armády a České republiky a její zachování jako žádoucí.

Seznam použitých zkratek

AČR	Armáda České republiky
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
č.	číslo
ČR	Česká republika
klar.	klarinet
např.	například
NDR	Německá demokratická republika
PVP	Posádkové velitelství Praha
RAF	Royal Air Force
resp.	respektive
s.	strana
sax.	saxofon
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
ÚH	Ústřední hudba
ÚH AČR	Ústřední hudba Armády České republiky

Seznam použitých informačních zdrojů

Seznam literatury:

BAJGAROVÁ, Jitka, ed. 2007. *Vojenská hudba v kultuře a historii českých zemí: [sborník ze stejnojmenné mezinárodní konference konané 28.-30. dubna 2005 v Praze]*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky. ISBN 978-80-87112-00-7.

BÍLEK, Jiří. 2018. *Sedm desetiletí s Ústřední hudbou Armády České republiky: tóny, které zná celý svět*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-760-9.

BÍLEK, J., M. HODÍK a B. PEŠEK. 2008. *Vojenské fanfáry nad Vltavou: od hudeb císařských pluků k Posádkové hudbě Praha: příběh vojenské hudby v Praze*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky. ISBN 978-80-7278-447-9.

HOLÝ, Miroslav a Oldřich KOUDELKA. 1990. *Svět tleská Ústřední hudbě*. Praha: Naše vojsko. ISBN 80-206-0122-8.

KAPUSTA, Jan. 1974. *Dechové kapely, pochod a František Kmoch*. Praha: Supraphon.

Internetové zdroje:

Česká televize. *Provedu! Přijímač*. [online]. Česká televize, ©1996-2021. [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11179134780-provedu-prijimac/>

Hradní stráž. [online]. Ministerstvo obrany, ©2004-2014. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://hrad.army.cz/o-nas>

Lidové píšťaly [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://vyrobahudebnichnastroju.cz/historie-lidovych-nastroju-2>

MINAŘÍK, Pavel. Vojenské hudby čs. armády po roce 1945. In: *Československá armáda*. [online]. 22.10.2017 [cit. 2023-03-03]. Dostupné z: <https://armada.vojenstvi.cz/povalecna/studie-a-materialy/vojenske-hudby-cs-armady-po-roce-1945.htm>

Policie České republiky. *Hudba Hradní stráže a Policie České republiky* [online]. Policie ČR, ©2023. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/hudba-hradni-straze-a-policie-ceske-republiky.aspx>

Posádkové velitelství Praha. [online]. Ministerstvo obrany, ©2004-2014. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://pvpraha.army.cz/zakladni-informace-struktura-pvp>

Ústřední hudba Armády České republiky. [online]. Ministerstvo obrany, ©2004-2014. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://ustrednihudba.army.cz/o-nas>

Vojenská hudba Olomouc. [online]. Ministerstvo obrany, ©2004 – 2014. [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://vholomouc.army.cz/vojenska-hudba-olomouc-0>

Vojenský historický ústav Praha. *Historie a současnost vojenské hudby*. [online]. Vojenský historický ústav Praha, ©2020. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://www.vhu.cz/historie-a-soucasnost-vojenske-hudby/>

Vojenský umělecký soubor Ondráš. [online]. [cit. 2023-03-10]. Dostupné z: <https://www.vusondras.cz/>

Rozhovory

Anketa

Seznam příloh

- A. Osnova rozhovoru
- B. Anketní otázky

Příloha A

Osnova rozhovoru:

1. Rozhovor bude zaměřen na Vaši cestu, která vedla k tomu, že jste se stal vojenským muzikantem. Co stálo na začátku té cesty? Kdo nebo co Vás ovlivnilo ve vztahu k hudbě a k armádě?
2. Kdy přišlo rozhodnutí pro kariéru vojenského muzikanta, co jste udělal pro přípravu (např. studium na ZUŠ nebo tehdy LŠU, fyzická příprava apod.)
3. Jaké máte vzdělání? Můžete popsat průběh studia?
4. Jakým způsobem probíhalo přijetí do armády? Jaké byly Vaše začátky v armádě, co Vás překvapilo pozitivně/negativně?
5. Jak potom dále probíhala Vaše cesta v armádě? Je nějaký předem daný postup nebo každý voják - hudebník má individuální cestu? Jak spolu souvisí vojenská hodnost a pozice v armádě a pozice v orchestru?
6. Jaká je Vaše současná pozice v orchestru a armádě? Jaké povinnosti se s Vaší pozicí pojí?
7. Jak hodnotíte Vaše hráčské schopnosti v průběhu času?
8. Je hudba Vaším koníčkem?
9. Přemýšlel jste někdy o odchodu z armády? Pokud ano, co byste dělal?
10. Jak vnímáte vývoj orchestru? Z hlediska repertoáru, kvality, vztahů.....
11. Jak vypadá Váš běžný pracovní den?
12. Co kromě ovládnání hudebního nástroje musí vojenský muzikant zvládnout?
13. Co se Vám na Vaší práci nejvíce líbí a co naopak ne?
14. Jak probíhají koncerty/akce. Jaké akce máte nejraději a jaké nejméně?

15. Jaký je Vás nejsilnější profesionální zážitek?

16. Jaký význam má podle Vašeho názoru ÚH AČR

17. Jak vidíte budoucnost ÚH AČR?

Příloha B

Anketní otázky:

1. Co se Vám vybaví, když se řekne vojenská hudba?
2. Myslíte si, že by měla být zachována i v budoucnu?